

วิธีการและผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

วิธีการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย

การดำเนินงานในสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย อาศัยหลักเกณฑ์ทางค่านสหกรณ์ เช่น ในประเทศอื่น ๆ ได้ดำเนินงานและประสบผลสำเร็จมาแล้วทั้งในอดีตและปัจจุบัน คือจะมีการกำหนด กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสมาชิก การบริหารงาน สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ๆ เป็นผู้ควบคุมสหกรณ์ ของตนเอง โดยผ่านทางคณะกรรมการของสหกรณ์ที่ได้รับเลือกจากบรรดาสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ นั้นเอง นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบและควบคุมจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องอีกส่วนหนึ่ง รวมทั้งการควบคุมผ่านทางชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทยด้วย โดยชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์จะ ดำเนินงานในด้านการส่งเสริม และเผยแพร่งานทั้งการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังได้มีการวิเคราะห์การดำเนินงานและให้ข้อแนะนำ ที่ถูกต้องแก่สหกรณ์ออมทรัพย์อีกด้วย สำหรับหลักการของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. ความเกี่ยวข้องกับหน่วยงาน ความสำเร็จหรือความมั่นคงในสหกรณ์คนมีเงินเดือน นั้นจะเกี่ยวข้องกับหน่วยงาน โดย

ก. หัวหน้าหน่วยงานอาจเลือกโดยตนเอง หรือผู้บังคับบัญชาชั้นสูง เข้ารับหน้าที่เป็น กรรมการดำเนินงานของสหกรณ์นั้น เพื่อควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์ ให้เป็นไปโดยยุติธรรม โดยผ่านการเลือกตั้งจากที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์

ข. ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการจ่ายเงินเดือน หักเงินค่าหุ้นราย-เดือนและเงินชำระหนี้รายงวดที่สมาชิกต้องจ่ายให้สหกรณ์ ออกจากเงินเดือนของสมาชิก

ค. ในระยะเริ่มต้นสหกรณ์ยังขาดทุนรอในการจัดจ้างเจ้าหน้าที่ประจำสหกรณ์ จะต้องจัดเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมาช่วยงานในค่านสหกรณ์

2. การปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ สหกรณ์จะต้องพยายามอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้สมาชิกตระหนักถึงการออมทรัพย์ยิ่งกว่าการกั้ม กั้มนั้นสหกรณ์จึงต้องวางกฎเกณฑ์ให้สมาชิกส่งเงินค่าหุ้นรายเดือนให้ได้ผลจริงจึงและสม่ำเสมอเพื่อประโยชน์อันมั่นคงแห่งสหกรณ์ออมทรัพย์ และในการให้กั้มเงินควรวินิจฉัยในอัตราส่วนแห่งการถือหุ้นหรือเงินเดือนของสมาชิกแต่ละคน นอกจากนั้นควรส่งเสริมการออมทรัพย์โดยการฝากเงินประเภทต่าง ๆ ในสหกรณ์ของตน เช่น ฝากประจำ และฝากออมทรัพย์ ส่วนการกั้มจำเป็นต้องเข้มงวดในค่านของชั้นสูงสุดแห่งเงินกั้ม หลักประกันเงินกั้ม รวมทั้งการส่งงวดเงินกั้มคืนแก่สหกรณ์ และอีกสิ่งหนึ่งที่สหกรณ์ออมทรัพย์ต้องกระทำ คือการจัดเงินกั้มให้แก่สมาชิกเพื่อช่วยเหลือให้สมาชิกพ้นจากหนี้สินภายนอกซึ่งมีภาระหนัก อันจะช่วยให้ผู้อยู่ในฐานะที่พึงได้รับประโยชน์จากวิธีการของสหกรณ์พอสมควร

3. สมาชิกภาพ สหกรณ์ควรมีเงินเดือนนั้นควรมีสมาชิกจำนวนมากพอสมควร คืออย่างน้อยจะต้องมากกว่า 100 คน เพื่อที่สหกรณ์จะได้มีธุรกิจที่กว้างขวางพอในการดำเนินงาน ความสะดวกประหยัด โดยสหกรณ์เหล่านี้จะเป็นสหกรณ์ที่มีสมาชิกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาจากที่เดียวกัน อันจะประกอบไปด้วยบุคคล 2 ส่วน คือผู้ที่อยู่ในฐานะดีและผู้ที่อยู่ในฐานะที่หนี้สินอยู่มาก ซึ่งสหกรณ์จะเป็นผู้เชื่อมผลประโยชน์ของสมาชิกทั้ง 2 กลุ่มเข้าด้วยกัน โดยการดำเนินงานที่ใกล้ชิดและรัดกุมและทราบเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับสมาชิกเป็นอย่างดี ผู้ที่เขาเป็นสมาชิกจะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ

4. ความรับผิดชอบเพื่อหนี้สินของสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์จำเป็นต้องรับสมาชิกจำนวนมาก และมีขอบเขตที่กว้างขวาง รวมทั้งทุนในการดำเนินงานของตนเองอันได้แก่ ทุนเรือนหุ้นและเงินสำรองที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ มิใช่คอยแต่อาศัยทุนใหญ่เป็นสิ่งสำคัญ กั้มนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักความรับผิดชอบจำกัดตามหุ้น คือ สมาชิกต้องรับผิดชอบเพื่อหนี้สินของสหกรณ์จำกัดเพียงไม่เกินค่าหุ้นที่ตนถือ

5. เงินค่าหุ้นรายเดือน สหกรณ์ออมทรัพย์มุ่งในการส่งเสริมการออมทรัพย์ในหมู่สมาชิกให้เกิดผลจริงจึง จึงต้องกำหนดเกณฑ์ให้สมาชิกทุกคนส่งเงินค่าหุ้นรายเดือนต่อสหกรณ์ โดยอาศัยอัตราส่วนจำนวนเงินแห่งรายได้ของสมาชิกของสหกรณ์ กั้มนี้

<u>เงินไครายเดือน (บาท)</u>		<u>เงินค่าหุ้นรายเดือน (หุ้น)</u>
ไม่เกิน 1,000		5
เกินกว่า 1,000 ถึง 1,500		8
" 1,500 " 2,000		10
" 2,000 " 2,500		12
" 2,500 " 3,000		14
" 3,000 " 3,500		16
" 3,500 " 4,000		18
" 4,000 " 4,500		20
" 4,500 " 5,500		25
" 5,500		30

การส่งหุ้นรายเดือนต้องกำหนดให้สมาชิกส่งให้สหกรณ์โดยสม่ำเสมอ และมีมาตรการบังคับคือให้ออกจากสมาชิกภาพเมื่อขาดส่งถึงสามงวดติดกัน หรือขาดส่งรวมหกงวด โดยมิได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการดำเนินการ ส่วนในการกำหนดค่าหุ้นรายเดือนนั้นจะต้องกำหนดไว้ค่อนข้างต่ำ เพื่อความสะดวกในการส่งหุ้นรายเดือน แต่ก็ยินยอมให้สมาชิกส่งค่าหุ้นรายเดือนเกินกว่าที่กำหนดไว้ได้ แต่อย่างสูงต้องไม่เกินร้อยละ 5 ของรายไครายเดือนของสมาชิก และจำนวนหุ้นของสมาชิกจะเกิน 1/5 ของจำนวนค่าหุ้นของสหกรณ์ทั้งหมดไม่ได้ และเมื่อส่งค่าหุ้นรายเดือนครบ 84 งวดแล้วสมาชิกจะลดอัตราการถือหุ้นลงหรือคงส่งค่าหุ้นรายเดือนก็ได้ โดยสหกรณ์จะคิดเงินปันผลตามหุ้นไว้ในอัตราไม่เกินร้อยละ 8 ต่อปี

6. การรับฝากเงิน อีกวิธีหนึ่งของสหกรณ์ออมทรัพย์ในด้านการส่งเสริมการออมทรัพย์ก็คือ "เงินฝาก" สหกรณ์จะต้องพยายามชักจูงสมาชิกให้มาฝากเงินไว้ในสหกรณ์ อันจะได้ผลตอบแทนที่สมควรและไม่เสี่ยงภัย รวมทั้งจะได้เป็นทุนดำเนินงานของสหกรณ์อีกด้วย เงินฝากของสมาชิกในสหกรณ์จะมีอยู่ 2 ประเภท คือ

ก. เงินฝากประจำ อันได้แก่การฝากเงินเป็นก้อน และเมื่อถอนคืนก็จะถอนเป็นก้อน การถอนคืนจะถอนได้เมื่อสิ้นระยะเวลาที่ตกลงไว้ เช่น 6 เดือน หรือสิบสองเดือน โดยสหกรณ์จะคิดดอกเบี้ยเงินฝากไว้ในอัตราร้อยละ 7 ต่อปี และร้อยละ 8 ต่อปี ตามลำดับ

ข. เงินฝากออมทรัพย์ เป็นเงินฝากรายย่อยที่สะสมไว้ ซึ่งจะฝากเพิ่มเมื่อใดเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้เสมอ รวมทั้งจะถอนคืนเมื่อใดก็ได้ไม่ต้องบอกล่วงหน้า หรือบอกล่วงหน้าเพียงเล็กน้อย สหกรณ์ออมทรัพย์สำหรับคนมีเงินเดือนควรที่จะส่งเสริมเงินฝากในประเภทนี้ เพราะทำให้ผู้มีรายได้น้อย สามารถที่จะสะสมรายได้อื่นๆ ที่เหลือจากการใช้จ่ายของตนไว้ที่ละน้อย เพื่อไว้ใช้ประโยชน์ในอนาคต แต่อัตราดอกเบี้ยของเงินฝากออมทรัพย์ย่อมต่ำกว่าของเงินฝากประจำ เช่น ในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี

7. การให้เงินกู้ เงินให้กู้ของสหกรณ์ออมทรัพย์จะเป็นวัตถุประสงค์รองจากการส่งเสริมการออมทรัพย์ แต่มิใช่เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในคราวจำเป็น เนื่องจากเงินให้กู้ในสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นรายจ่ายที่สิ้นเปลืองมิได้ให้เกิดผลผลิตที่ออกเงยขึ้นมา เช่นในกรณีของการให้เงินกู้แก่สมาชิกในสหกรณ์ผู้ผลิต ดังนั้นทำให้การให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ต้องมีข้อจำกัดต่าง ๆ อย่างรัดกุมทั้งในค่านของวัตถุประสงค์แห่งเงินกู้ หลักประกัน และเงินงวดชำระหนี้คืน เงินกู้ในสหกรณ์ออมทรัพย์มีดังนี้

ก. เงินกู้สามัญ อันได้แก่เงินกู้ที่มีความจำเป็นหรือเป็นประโยชน์ตามที่คณะกรรมการดำเนินการเห็นสมควร แต่จะต้องจำกัดจำนวนขั้นสูงของเงินกู้ไว้ หรือไม่เกิน 4 เท่า หรือ 6 เท่า หรือ 8 เท่า ของรายไครายเดือนของสมาชิก ทั้งนี้จะต้องมีการกำหนดเป็นคราว ๆ ในระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิก โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและฐานะการเงินของสหกรณ์เองด้วย การส่งคืนสหกรณ์จะต้องกำหนดให้สมาชิกส่งคืนเป็นงวดรายเดือนเท่ากัน พร้อมทั้งดอกเบี้ย โดยกำหนดว่าเงินงวดชำระหนี้ในงวดหนึ่ง ๆ อยู่ในอัตรา 1/6 ของเงินไครายเดือนของสมาชิก โดยให้ส่งชำระไม่เกิน 24 งวด หรือ 36 งวด หรือ 48 งวด แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละสหกรณ์ และความประสงค์ของสมาชิกผู้กู้

ในการกู้เงินนั้นจะต้องให้ผู้กู้ทำหนังสือกู้ไว้กับสหกรณ์ตามแบบที่กำหนดไว้ทุกครั้ง ถ้าจำนวนเงินกู้นั้นไม่เกินกว่าค่าหุ้นของสมาชิกที่มีอยู่ในสหกรณ์ ให้ถือเอามูลค่าหุ้นเป็นหลักประกันโดยไม่จำเป็น

ต้องมีหลักประกันอย่างอื่นอีก แต่ในกรณีที่เงินชดเชยนั้นเกินกว่ามูลค่าหุ้นที่ผู้ชดเชยมีอยู่ในสหกรณ์ ก็จะต้อง
มีหลักประกันอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้ คือมีสมาชิกสหกรณ์เห็นสมควรอย่างน้อยคนหนึ่งค้ำประกัน หรือ
มีสังหาริมทรัพย์ที่ปลอดภาระจำนองรายอื่นจำนองเป็นประกัน หรือมีหลักทรัพย์รัฐบาลหรือเอกสาร
แสดงการฝากเงินในธนาคารออมสิน ซึ่งสหกรณ์เห็นสมควรจำนำเป็นประกัน

ข. เงินกู้เพื่อเหตุผลเงิน ในกรณีที่สมาชิกมีเหตุจำเป็นอันสามารถแสดงหลักฐาน
พิสูจน์ได้ สหกรณ์อาจให้เงินกู้เพื่อเหตุนั้นได้ แต่เงินกู้เพื่อเหตุผลเงินนี้เป็นเงินกู้จำนวนน้อย เช่น
ใหญ่ได้ไม่เกิน 1,000 บาท หรือเพียงครั้งหนึ่งแห่งจำนวนเงินไครยเดือนของสมาชิกนั้น ในการ
ให้เงินกู้ประเภทนี้ไม่ต้องมีหลักประกันอื่นใด เพียงแต่ให้สมาชิกผู้กู้ทำหนังสือไว้เป็นหลักฐานเท่านั้น
และเงินกู้อาจจะต้องส่งเงินคืนภายในสองงวดตั้งแต่เดือนที่ได้รับเงินกู้ครั้งหนึ่ง และเดือนถัดไป
อีกครั้งหนึ่ง หรือตามความประสงค์ของผู้

ค. เงินกู้พิเศษ ในกรณีที่คณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เห็นว่า
สหกรณ์มีฐานะทางการเงินมั่นคงพอที่จะช่วยเหลือให้เงินกู้ เพื่อส่งเสริมฐานะความมั่นคงหรือเพื่อก่อ
ประโยชน์นอกวงแถมสมาชิกได้ โดยจำนวนเกินกว่าจำกัดขั้นสูงของเงินกู้สามัญ คณะกรรมการ
ดำเนินการมีอำนาจวินิจฉัยให้เงินกู้พิเศษแก่สมาชิกได้ โดยกำหนดระเบียบในการให้เงินกู้พิเศษขึ้น
ความมุ่งหมาย เงื่อนไข และวิธีการตามแต่จะเป็นการสมควรในสหกรณ์นั้น ๆ

ในการให้เงินกู้แก่สมาชิกสหกรณ์นั้น ไม่ควรกำหนดให้อัตราดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินต่ำ
เกินไป อันจะเป็นเหตุให้สมาชิกชดเชยเงินพ่วงเพื่อกู้ ดังนั้นโดยปกติจะกำหนดดอกเบี้ยในการกู้ยืมไว้
ร้อยละ 12 ต่อปี เมื่อสิ้นปีทางบัญชีสหกรณ์ดำเนินงานมีกำไร ก็ให้นำเอากำไรส่วนหนึ่งออกเฉลี่ยคืน
ให้แก่สมาชิกผู้กู้ตามส่วนจำนวนรวมแห่งดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งสมาชิกนั้น ๆ ชำระให้แก่สหกรณ์ในระหว่าง
ปี อันเป็นการลดภาระในการจ่ายดอกเบี้ยของสมาชิกในการกู้ยืมนั่นเอง

๘. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี กำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ออมทรัพย์นอกจากจัด
สรรส่วนหนึ่งไว้เป็นเงินสำรอง และค้ำบำรุงต้นนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว
กำไรสุทธิส่วนที่เหลือจะต้องจัดสรรเป็นเงินปันผลตามหุ้นในอัตราไม่เกินร้อยละ 8 ต่อปี เป็นเงินเฉลี่ย
คืนให้แก่สมาชิกตามส่วนจำนวนรวมแห่งดอกเบี้ยเงินกู้ที่สมาชิกแต่ละคน ได้ชำระแก่สหกรณ์ในระหว่างปี

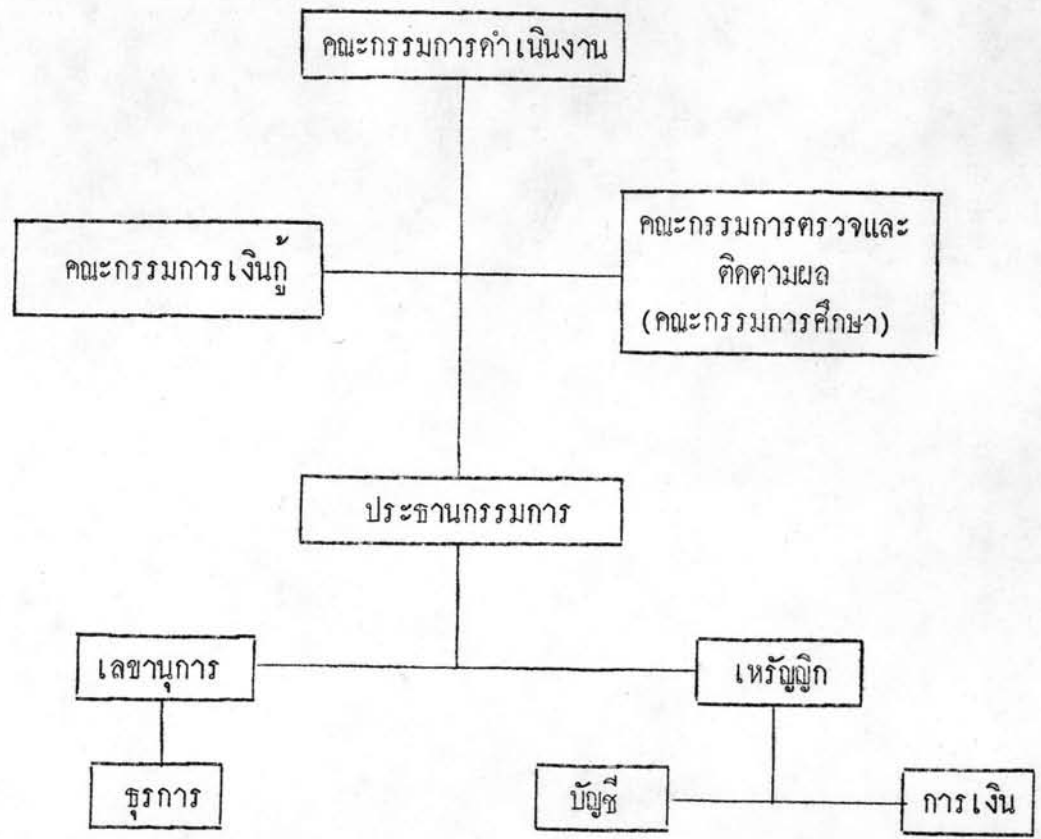
และอาจจัดสรรเป็นโบนัสแก่กรรมการดำเนินงาน และเจ้าหน้าที่ไม่เกินร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ นอกจากนั้นสามารถที่จะจัดสรรเป็นทุนเพื่อสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ ด้วย

9. การจัดการ การจัดการของสหกรณ์ออมทรัพย์ จะมีคณะกรรมการดำเนินการ เป็นผู้จัดการกิจการทั้งปวงของสหกรณ์ในความควบคุมของที่ประชุมใหญ่ของบรรดาสมาชิกสหกรณ์ทั้งหมด เช่นเดียวกับสหกรณ์ในประเภทอื่น ๆ โดยสมาชิกจะเป็นผู้เลือกคณะกรรมการดำเนินการเองทั้งหมด โดยยึดถือหลักสมาชิกหนึ่งคนมีสิทธิในการออกเสียงได้เพียงเสียงเดียว คณะกรรมการดำเนินการ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เหรัญญิก เลขานุการ และกรรมการอื่น ๆ อีกตามจำนวนที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์

การบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

การบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์อยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการดำเนินการ เป็นผู้กำหนดพิจารณาอนุญาตหรืออนุมัติในทุกเรื่องเกี่ยวกับธุรกิจ การดำเนินงานของสหกรณ์ในเรื่องใดอันเป็นเรื่องที่จำเป็นจะต้องพิจารณาโดยรับความเห็นหรือไม่มีปัญหาในทางปฏิบัติมากนัก เช่น การจ่ายเงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน การจ่ายเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือการจ่ายเงินซึ่งมีระเบียบปฏิบัติไว้โดยชัดเจน ก็มอบหมายให้ประธานกรรมการหรือกรรมการดำเนินการอื่น ๆ เป็นผู้พิจารณาแล้วสั่งการไปยังฝ่ายจัดการต่อไป อันเป็นการบริหารงานสหกรณ์แบบง่าย ๆ ดังแผนภูมิ

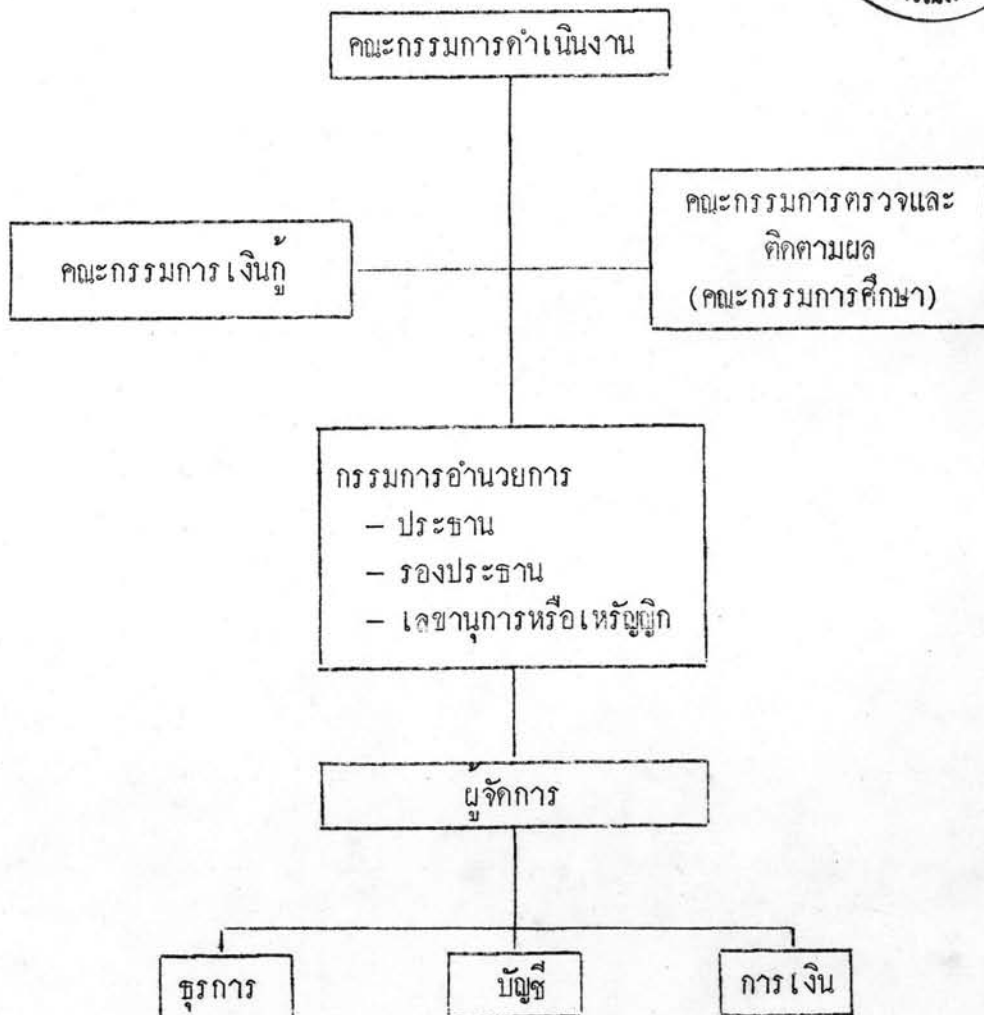
แผนภูมิที่ 1

ในการบริหารงานในระยะแรกนี้ เมื่อสมาชิกได้ดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการแล้ว คณะกรรมการดำเนินการจะเลือกประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการเงินกู้ คณะกรรมการตรวจและติดตามผล เลขานุการ และเหรัญญิก โดยที่คณะกรรมการเงินกู้และคณะกรรมการตรวจและติดตามผลจะเป็นอิสระในการทำงาน โดยไม่ต้องผ่านประธานกรรมการแต่อย่างใดในขอบข่ายงานของตน ส่วนประธานกรรมการจะดำเนินงานในด้านการบริหารงานสหกรณ์ให้บรรลุตามเป้าหมายแห่งสหกรณ์นั้น ๆ โดยประธานกรรมการจะควบคุมการดำเนินงานทางด้านเลขานุการ อันเป็นงานธุรการที่เกี่ยวกับเอกสารต่าง ๆ และเหรัญญิก อันดำเนินงานในด้านการทำบัญชีของสหกรณ์ รวมทั้งในด้านการเงินต่าง ๆ ของสหกรณ์ แต่การดำเนินงานของทุกฝ่ายจะต้องขึ้นอยู่กับองค์กรสูงสุดของสหกรณ์อ้อมทรัพย์ คือคณะกรรมการดำเนินงาน

สำหรับในกรณีที่สหกรณ์ได้ดำเนินงานมานานพอสมควร หรือเป็นสหกรณ์ที่มีสมาชิกมากและมีปริมาณธุรกิจกับสมาชิกของสหกรณ์จำนวนมาก คณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ๆ ไม่สามารถที่จะเข้าไปจัดกิจกรรมของสหกรณ์ได้เอง ก็จะจัดการจ้างผู้จัดการขึ้นควบคุมการบริหารงานในสำนักงานแทน คณะกรรมการดำเนินการจะมีหน้าที่เป็นเพียงการกำหนดนโยบาย อนุญาต อนุมัติ และสั่งการไปยังฝ่ายปฏิบัติงานให้กระทำหน้าที่ดังกล่าวแทนคณะกรรมการดำเนินการที่เคยทำมาในระยะแรก ดังแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 2

ในแบบหลังนี้จะยังคงมีคณะกรรมการตรวจและติดตามผล และคณะกรรมการเงินกู้ยังคงเป็นอิสระในการดำเนินงานอยู่ โดยขึ้นตรงต่อคณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ๆ และจะมีคณะกรรมการอำนวยการอีกชุดหนึ่งทีเลือกจากคณะกรรมการดำเนินการ อันประกอบไปด้วย ประธานกรรมการอำนวยการ รองประธานอำนวยการ เภรฐิติหรือเลขานุการ โดยจะเป็นผู้ควบคุมผู้จัดการสหกรณ์ และผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสหกรณ์อีกทอดหนึ่ง โดยผู้จัดการสหกรณ์จะเป็นผู้ดำเนินงานควบคุมและบริหารงานในคานธุการ บัญชี การเงิน แทนเลขานุการ และเหรฐิติที่เดิมเลือกจากคณะกรรมการดำเนินงานในตอนแรก แต่ในบางกรณีสหกรณ์ออมทรัพย์ในบางแห่งแม้จะมีการจัดจ้างผู้จัดการแล้ว คณะกรรมการดำเนินงานยังคงสงวนอำนาจบางส่วนเอาไว้ เช่น ทางด้านการเงินจะมอบให้เหรฐิติของสหกรณ์นั้นจัดการทางการเงินเอง โดยให้ผู้จัดการมีหน้าที่ในการบริหารงานทั่วไปในสำนักงานเท่านั้น

การบริหารงานในสำนักงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันนั้น แยกออกเป็น 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 แยกงานเป็นฝ่ายใหม่เจ้าหน้าที่รับผิดชอบรวม 6 ฝ่าย คือ

1. เจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ มีหน้าที่ในการรับสมาชิก การให้สมาชิกออกจากสหกรณ์ การประชุมกรรมการ การประชุมใหญ่ ฯลฯ
2. เจ้าหน้าที่ฝ่ายเงินสะสมรายเดือนและหุ้น มีหน้าที่ในการจัดการควบคุมเกี่ยวกับทะเบียนหุ้นของสมาชิก
3. เจ้าหน้าที่ฝ่ายบัญชี มีหน้าที่ในการจัดทำบัญชีของสหกรณ์
4. เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน มีหน้าที่ในการรับจ่ายเงินของสมาชิก
5. เจ้าหน้าที่ฝ่ายเงินใหญ่ มีหน้าที่เกี่ยวกับการให้เงินกู้แก่สมาชิก การจัดทำบัญชีคุมลูกหนี้เงินใหญ่แก่สมาชิกรายบุคคล
6. เจ้าหน้าที่ฝ่ายเงินฝาก มีหน้าที่ตรวจสอบควบคุมและจัดทำทะเบียนเกี่ยวกับเงินฝากทุกประเภทที่สหกรณ์รับฝาก

แบบที่ 2 แยกงานเป็นหน่วยงานมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเป็นหน่วยและมีการควบคุมกันตามลำดับ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ธุรการ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานสารบรรณ การประชุม ติดตามสอบถาม ประชาสัมพันธ์ งานนี้มีใครกำหนดอยู่ในหน้าที่ของงานใดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ธุรการ
2. เจ้าหน้าที่การเงิน มีหน้าที่ในการรับจ่ายและเก็บรักษาเงินตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
3. เจ้าหน้าที่มีหน้าที่จัดทำบัญชี รักษาเอกสารประกอบบัญชี และตรวจสอบควบคุมทะเบียน และบัญชีช่วยต่าง ๆ
4. เจ้าหน้าที่ประจำหน่วย โดยแยกออกเป็นหน่วยตามจำนวนสมาชิก โดยถือเกณฑ์ควบคุมสมาชิกประมาณหน่วยละ 300 คน มีหน้าที่แต่งตั้งการรับสมาชิก การให้สมาชิกออก ทำทะเบียนเกี่ยวกับทุนของสมาชิกรายคน และบัญชีเงินกู้ของสมาชิกเป็นรายคน โดยเฉพาะด้านเอกสารหลักฐาน และบัญชีรายละเอียดไม่เกี่ยวกับการเงิน

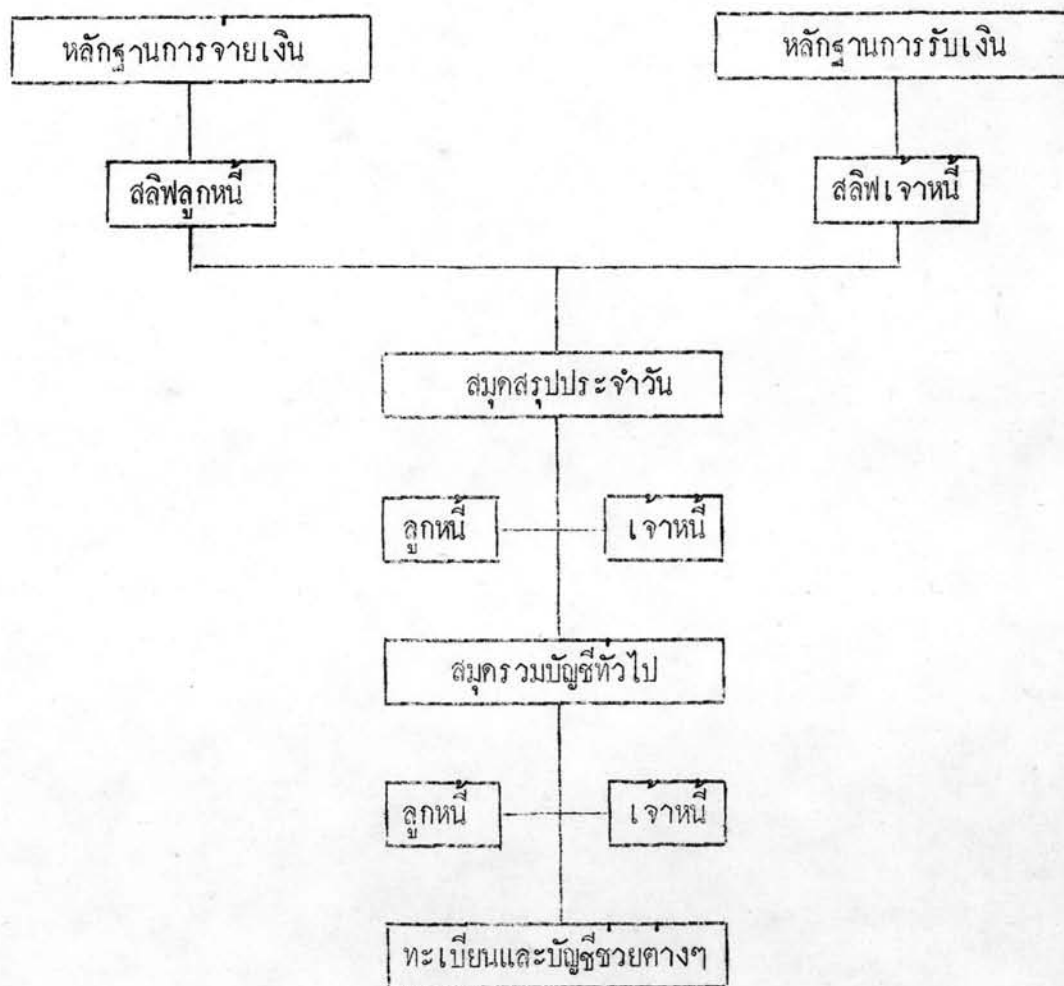
ในปัจจุบันสหกรณ์ออมทรัพย์ส่วนใหญ่ได้บริหารงานตามแบบที่ 2 เพราะเป็นแบบที่เน้นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ออกไปอย่างยุติธรรมเสมอหน้า โดยถือเอาจำนวนสมาชิกเป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ขนาดเล็กที่มีเจ้าหน้าที่ได้อย่างสูงเพียง 2 คน ก็ไม่อาจจัดแบ่งหน้าที่ดังกล่าวได้ ก็ช่วยกันทำหน้าที่ แต่แยกความรับผิดชอบเป็นในด้านการเงินคนหนึ่ง และการบัญชีอีกคนหนึ่ง

ระบบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์

ระบบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์นับว่าเป็นรูปแบบพิเศษรูปหนึ่งของระบบบัญชี อันเป็นผลแห่งการคัดแปลงมาจากระบบบัญชีของธนาคาร การลงรายการในบัญชีใช้ระบบสลิปเพื่อความสะดวกในการบันทึกรายการต่าง ๆ ให้เป็นไปโดยรวดเร็วและสามารถแสดงฐานะทางการเงินของสหกรณ์ได้ทุกวัน รายการทรัพย์สินและหนี้สินของสหกรณ์จะรวมอยู่ใน "สมุดบัญชีทั่วไป" (สมุดแยกประเภท) บัญชีต่าง ๆ ในสมุดรวมบัญชีแยกประเภทจะแสดงจำนวนรวมของทรัพย์สินและหนี้สินของสหกรณ์แต่ละประเภททุกวัน นอกจากนี้ยังมีทะเบียนและบัญชีช่วยซึ่งบอกถึงรายละเอียดและที่มาของทรัพย์สินและ

หนี้สินแต่ละประเภทอีกด้วย การบันทึกรายการในบัญชีได้แยกการบันทึกบัญชีเป็นขั้นตอนดังนี้ คือ จะมีการลงรายการจ่ายเงิน และการรับเงินในค่านของสลิปลูกหนี้และสลิปเจ้าหนี้ตามลำดับ ต่อจากนั้น จะลงรายการในสมุดสรุปรายการรับและจ่ายเงินประจำวัน แล้วลงในสมุดรวมบัญชีทั่วไป แล้วจะมีรายการต่าง ๆ เป็นทะเบียนและบัญชีช่วยตามหลักการบัญชีสาขาลูกหนี้ ไปอีกทอดหนึ่งเป็นขั้นสุดท้าย จะเห็นได้จากแผนภูมิที่ 3 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3

ในค่านของความสำคัญในระบบบัญชีของสหกรณ์ออมทรัพย์ จะอยู่ที่ทะเบียนและบัญชีช่วยต่าง ๆ อันประกอบไปด้วย

1. สมุดเงินสดรับและสมุดเงินสดจ่าย จะเป็นการแสดงการรับเงินสดประจำวันในสมุดเงินสดรับ และรายการเงินที่จ่ายไว้ในสมุดเงินสดจ่าย เพื่อเป็นการควบคุมเงินสดคงเหลือใหญ่ถูกต้องเป็นประจำ
2. ทะเบียนและเงินสะสมรายเดือนและหุ้นหรือทะเบียนหุ้น ในทะเบียนอันนี้จะบันทึกรายการเงินสะสมรายเดือนและเงินค่าหุ้น โดยจะแยกเป็นหน่วยงานต่าง ๆ หน่วยงานละ 1 เล่ม ในแต่ละเล่มจะมียอดจำนวนหุ้นที่เพิ่มขึ้นและลดลงไว้ด้วย ยอดรวมเงินค่าหุ้นของสมาชิกทั้งหมดรวมกันในแต่ละวันจะต้องเท่ากับยอดคงเหลือในบัญชีหุ้นเรือนหุ้นในสมุดรวมบัญชีทั่วไป
3. บัญชีเงินกู้ เป็นการบันทึกรายการกู้เงินของสมาชิกจากสหกรณ์เป็นรายบุคคล การชำระคืนเงินกู้และยอดคงเหลือ โดยแยกเป็นหน่วยงานละ 1 เล่ม ในแต่ละเล่มจะมียอดเงินกู้ที่เพิ่มขึ้นและลดลง ยอดคงเหลือของสมาชิกทุกคนรวมกันจะเท่ากับยอดคงเหลือเงินให้กู้แก่สมาชิกในสมุดรวมบัญชีทั่วไป
4. ทะเบียนการรับเงินงวดชำระหนี้ ในการจ่ายเงินให้แก่สมาชิก นอกจากบันทึกในรายการเงินกู้ในบัญชีเงินกู้แล้ว สหกรณ์ยังจะแยกบันทึกรายการเกี่ยวกับจำนวนเงินที่จะเรียกเก็บจากผูกรายงวด เพื่อสะดวกในการเขียนใบเสร็จรับเงินไว้ในทะเบียนการรับเงินงวดชำระหนี้ อีกด้วย
5. ทะเบียนหุ้นและบัญชีเงินกู้ เป็นการปรับปรุงงานที่ซ้ำซ้อนกับทะเบียนเงินสะสมรายเดือนและหุ้น บัญชีเงินกู้และทะเบียนการรับเงินงวดชำระหนี้ซึ่งสหกรณ์ใช้อยู่เดิม
6. ทะเบียนเงินฝากประจำ ใช้สำหรับบันทึกรายการเงินฝากประจำสำหรับสมาชิกซึ่งฝากไว้ในสหกรณ์เป็นรายบุคคล รวมทั้งการลงวันที่ฝากเงิน ระยะเวลาการฝาก การคิดดอกเบี้ย และรายการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ยอดเงินฝากคงเหลือของเงินฝากประจำทั้งหมดในทะเบียนนั้นวันหนึ่งๆ จะต้องตรงกับยอดเงินฝากคงเหลือในบัญชี "เงินฝากประจำ" ในสมุดบัญชีทั่วไป

7. ทะเบียนเงินฝากออมทรัพย์ เป็นการบันทึกรายการฝากและถอนเงินในประเภทออมทรัพย์ เป็นรายบุคคล ยอดเงินฝากคงเหลือของสมาชิกทั้งหมดในทะเบียนเงินฝากออมทรัพย์นี้ จะตรงตรงกับยอดเงินฝากคงเหลือใน "บัญชีเงินฝากออมทรัพย์" ในสมุดบัญชีทั่วไป

8. ทะเบียนเงินสะสมเจ้าหน้าที่ ในกรณีที่สหกรณ์ได้จัดจ้างเจ้าหน้าที่ประจำสหกรณ์ จะกำหนดให้หักเงินเดือนไว้เป็นเงินสะสมในอัตราร้อยละ 5 ของเงินเดือน สหกรณ์จึงจำเป็นต้องทำทะเบียนเงินสะสมเจ้าหน้าที่เป็นรายบุคคลไว้รวมยอดเงินสะสมเจ้าหน้าที่รายบุคคล ไม่ว่าในขณะใด จะตรงตรงกับยอดเงินสะสมเจ้าหน้าที่คงเหลือในบัญชี "เงินสะสมเจ้าหน้าที่" ในสมุดรวมบัญชีทั่วไป

9. ทะเบียนเครื่องเขียนแบบพิมพ์ เป็นการบันทึกรายการใช้จ่ายคั้งกล่าวที่ซื้อ การใช้ และรายการคงเหลือ เพื่อคุมยอดจำนวนจำนวนหน่วยและค่าของแบบพิมพ์ เพื่อป้องกันการขาดมือในเครื่องเขียนและแบบพิมพ์ เนื่องจากต้องใช้เวลานานพอสมควรในการสั่งพิมพ์แต่ละคราว สหกรณ์จึงต้องทำทะเบียนคุมรายการคั้งกล่าวเอาไว้ เพื่อสะดวกในการตรวจสอบและปรับปรุงยอดในวันจบบัญชีเมื่อสิ้นปีการเงิน

10. ทะเบียนครุภัณฑ์ อันได้แก่เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องพิมพ์ดีด ฯลฯ เป็นสิ่งของที่สหกรณ์ได้จัดซื้อมาคั้งกล่าว สหกรณ์จะมีทะเบียนคุมยอดของใช้แต่ละชิ้น และจะมีรายการซื้อ การหักค่าเสื่อมราคา และราคาคงเหลือ เพื่อประโยชน์เช่นเดียวกับทะเบียนเครื่องเขียนแบบพิมพ์

11. ทะเบียนหนังสือ เป็นทะเบียนบันทึกรายการเงินที่สหกรณ์จ่ายให้แก่สมาชิกกู้ยืมแยกเป็นประเภทของเงินกู้ประเภทละ 1 เล่ม คือทะเบียนเงินกู้และหนังสือค้ำประกันสำหรับเงินกู้สามัญ เงินกู้เพื่อเหตุฉุกเฉิน เงินกู้พิเศษ เป็นการคุมยอดจำนวนรายการและจำนวนเงินกู้ที่สหกรณ์จ่ายในเคื่อนหนึ่ง ๆ รวมมีหนึ่ง ๆ เป็นกราย แยกตามประเภทของเงินกู้ที่จ่าย

12. ทะเบียนอื่น ๆ นอกจากทะเบียนที่กล่าวแล้ว สหกรณ์แต่ละสหกรณ์อาจจัดทำทะเบียนเพิ่มขึ้นอีกตามความจำเป็น เช่นกรณีของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีตัวแทนในการเรียกเก็บเงินในส่วนภูมิภาค หรือส่วนอำเภอก็อาจมีทะเบียนลูกหนี้ตัวแทน ทะเบียนของใช้สำนักงานที่ไม่สามารถจัดเข้าเป็นครุภัณฑ์ ทะเบียนที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ทะเบียนเงินค้ำรับ ทะเบียนเงินค้ำจ่าย และทะเบียนคุมประมาณการรายจ่าย ฯลฯ

ในทะเบียนช่วยต่าง ๆ เหล่านี้ทั้งหมด ทะเบียนหุ้น บัญชีเงินกู้ ทะเบียนเงินฝาก ทั้งสองประเภทนั้นนับได้เป็นหัวใจสำคัญของสหกรณ์ออมทรัพย์ เพราะเป็นทะเบียนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และส่วนได้ส่วนเสียของสมาชิก

ระบบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์

เนื่องจากสหกรณ์ออมทรัพย์เป็นธุรกิจที่ดำเนินงานที่เกี่ยวกับการเงินโดยตรง ดังนั้นระบบการเงินของสหกรณ์จำเป็นต้องมีระเบียบและวิธีการที่รัดกุม เพื่อจะได้ดำเนินธุรกิจทางด้านการเงินให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์โดยทั่วไปจะมีระบบทางด้านการเงินในการรับและจ่ายเงินดังนี้

1. การรับเงิน การรับเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วไป จะต้องมีการลงบันทึกรายการรับเงินไว้ทุก ๆ ครั้ง โดยเจ้าหน้าที่ทางการเงินจะต้องบันทึกลงในสมุดเงินสกรับเงินตามลำดับก่อนหลัง และรวมยอดรับเงินในแต่ละวัน การรับเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์จะแยกเป็น 2 กรณีคือ

ก. หัก ณ ที่จ่ายเงินเดือน ก่อนวันสิ้นเดือนทุก ๆ เดือน เจ้าหน้าที่ทางการเงินของสหกรณ์จะเขียนใบเสร็จรับเงินที่ต้องเรียกเก็บจากสมาชิก เป็นค่าหุ้นรายเดือนและเงินชำระหนี้เงินกู้ แล้วทำรายการเก็บเงินของสมาชิกเป็นรายบุคคล แยกเป็นกองหรือแผนก อำเภอหรือจังหวัด แล้วนำส่งไปยังเจ้าสังกัดของสมาชิกนั้น ๆ เพื่อทำการหักเงินเดือนเมื่อจ่าย ปกติถ้าเจ้าสังกัดของสมาชิกอยู่ที่เดียวกับสหกรณ์ ก็จะได้เงินทันทีในวันสิ้นเดือนนั้น ๆ แต่ในกรณีที่หน่วยงานแยกออกไปรับเงินเดือน ณ อำเภอหรือจังหวัดอื่น ๆ ก็จะต้องจัดส่งมาให้สหกรณ์ส่วนใหญ่ใช้ส่งเงินทางองค์การบริหารราชการส่วนจังหวัด หรือในบางครั้งก็ส่งโดยตัวแลกเงินธนาคารหรือไปรษณีย์ธนาคาร

ข. รับจากสมาชิกโดยตรง รายการอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้นนั้น เช่น เงินรับฝากประจำ เงินรับฝากออมทรัพย์ การซื้อหุ้นเป็นกรณีพิเศษ รวมทั้งการรับชำระหนี้จากสมาชิกก่อนกำหนด ซึ่งรายการเหล่านี้เป็นรายการที่สมาชิกต้องติดต่อกับสหกรณ์โดยตรง ดังนั้นการรับเงินก็จะต้องทำการรับจากสมาชิกโดยตรง ไม่สามารถที่จะหัก ณ ที่จ่ายเงินเดือนได้

2. การจ่ายเงิน รายการต่าง ๆ ที่สหกรณ์ต้องจ่ายให้กับสมาชิกนั้นจะเป็นการจ่ายเงินโดยตรง นอกจากบางรายการ เช่น การซื้อวัสดุอุปกรณ์ของสหกรณ์ที่สหกรณ์อาจไม่จำเป็นต้องจ่ายเป็นเงินโดยตรงได้ รายการที่สหกรณ์จะต้องจ่ายเงินก็คือ

ก. การจ่ายเงินกู้สามัญ การจ่ายเงินกู้สามัญให้แก่สมาชิกนั้น เมื่อคณะกรรมการดำเนินงาน หรือคณะกรรมการเงินกู้ ได้มีการพิจารณาอนุมัติให้เงินกู้แก่สมาชิกแล้ว เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์จะเขียนหนังสือเงินกู้สามัญ หนังสือคำประกัน ส่งให้เจ้าหน้าที่ทางการเงินดำเนินการจ่ายเงินในการจ่ายเงินกู้นี้ ในกรณีสมาชิกจะมาติดขอรับเงินกู้จากสหกรณ์โดยตนเอง โดยลงชื่อในหนังสือเงินกู้ขอหนาเจ้าหน้าที่ทางการเงินของสหกรณ์พร้อมผู้ค้ำประกัน แต่ในกรณีที่สมาชิกที่ไม่อาจมารับเงินจากสหกรณ์ได้ด้วยตนเอง อาจมอบอำนาจให้ผู้อื่นค้ำประกันเป็นผู้รับเงินกู้แทนตนเองได้ ในกรณีนี้ สหกรณ์ก็จะจ่ายเงินกู้ให้แก่ผู้ได้รับมอบอำนาจดังกล่าว โดยมอบหนังสือเงินกู้และหนังสือคำประกันไปให้สมาชิกลงลายมือชื่อเมื่อจ่ายแล้วส่งคืนสหกรณ์ แต่ในบางสหกรณ์จะต้องให้สมาชิกส่งหนังสือสำคัญทั้งสองฉบับให้แก่สหกรณ์ก่อน แล้วจึงจัดส่งเงินกู้ให้สมาชิกทางไปรษณีย์ ธนาคาร หรือทางองค์การบริหารราชการส่วนจังหวัด หรือทางตัวแลกเงินของธนาคารในภายหลัง

ข. การจ่ายเงินกู้ฉุกเฉิน การจ่ายเงินกู้ฉุกเฉินส่วนใหญ่สมาชิกจะมาติดขอขอกู้เงินจากสหกรณ์และรับเงินกู้จากสหกรณ์ด้วยตนเองเสมอ นอกจากว่ามีความจำเป็นบางประการสมาชิกอาจมอบอำนาจให้แก่บุคคลอื่นมารับเงินกู้แทนได้

ค. การจ่ายคืนเงินฝาก สมาชิกที่ฝากเงินไว้กับสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเภทเงินฝากออมทรัพย์ สามารถติดขอถอนเงินจากสหกรณ์ตามความจำเป็น โดยใช้สมุดบัญชีฝากพร้อมทั้งใบขอถอนเงิน เพื่อให้เจ้าหน้าที่จ่ายเงินให้ตามที่สมาชิกขอถอน ส่วนในกรณีเงินฝากประจำ สหกรณ์จะออกไปรับเงินฝากให้แก่สมาชิกเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือไม่ได้ เมื่อสมาชิกมาขอถอนเงิน ก็จะต้องคืนใบรับฝากเงินให้แก่สหกรณ์ด้วยทุกครั้ง หากในกรณีจำเป็นสามารถมอบอำนาจให้บุคคลอื่นมาถอนเงินแทนได้

ง. การจ่ายคืนเงินค้ำหุ้น สหกรณ์จะจ่ายเงินคืนในกรณีของเงินค้ำหุ้นก็ต่อเมื่อได้ผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์แล้ว ว่าให้สมาชิกผู้นั้นออกจากสหกรณ์ได้

จ. การจ่ายเงินเป็นผลและเงินเฉลี่ยคืน ในกรณีที่สหกรณ์มีสมาชิกอยู่ในหลาย ๆ หน่วยงาน สหกรณ์จะแยกเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนออกเป็นหน่วยงาน แล้วสหกรณ์จะมอบเงินให้หัวหน้าหน่วยงานนำไปจ่ายแก่สมาชิก เมื่อจ่ายแล้วจะต้องส่งหลักฐานการจ่ายเงินคืนสหกรณ์ แต่ในบางสหกรณ์สมาชิกจะต้องมาขอรับเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนจากสหกรณ์ด้วยตนเอง หรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นมารับแทน

ฉ. การจ่ายเงินอื่น ๆ เช่นในการจ่ายเงินในค่านของค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของสหกรณ์ เช่น เงินเดือนของเจ้าหน้าที่ ค่าแบบพิมพ์ ค่าของใช้สำนักงาน ค่าครุภัณฑ์ และค่าใช้จ่ายทั่ว ๆ ไป ฯลฯ การจ่ายเงินในแต่ละประเภทดังกล่าวข้างต้นต้องจ่ายตามระเบียบหรือมติที่กำหนดเอาไว้ แต่การจ่ายเงินในบางกรณีที่มีระเบียบกำหนดเอาไว้ จะต้องเสนอคณะกรรมการดำเนินงานพิจารณาอนุมัติก่อนทุกครั้ง โดยปกติในรายการต่าง ๆ ที่จ่ายไปทุก ๆ ครั้งนั้นถ้าไม่เกิน 500 บาท ให้ประธานกรรมการเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ ถ้าหากเกินกว่า 500 บาท ต้องขออนุมัติจากคณะกรรมการดำเนินงานเสียก่อน

3. วิธีการจ่ายเงิน เจ้าหน้าที่การเงินจะต้องจ่ายเงินเองทุกราย จะมอบให้ผู้อื่นทำการจ่ายเงินแทนไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นกรณีพิเศษ และการจ่ายเงินต้องเป็นไปอย่างถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ทุกประการ จะต้องมีการลงบันทึกการจ่ายไว้ในสมุดเงินสดจ่าย โดยทันทีทุกรายการ แล้วรวมยอดการจ่ายแต่ละวันด้วย

นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ทางด้านการเงินของสหกรณ์ทุกแห่งจะต้องมีการจัดสรรเงินในคานต่าง ๆ ของสหกรณ์ใหญ่ถูกต้องด้วย ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วย

1. เงินสะสมประจำเดือน
2. ทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้ว
3. เงินสำรองและทุนอื่น ๆ
4. เงินฝาก ทั้งฝากออมทรัพย์และประจำ
5. เงินสำรองบำนาญเจ้าหน้าที่, เงินสะสมเจ้าหน้าที่, เงินประกันเจ้าหน้าที่
6. เงินกู้จากบุคคลภายนอก
7. ทุนดำเนินงาน

8. เงินกู้ยืมให้แก่สมาชิกตั้งแต่คนปี
9. การชำระคืนเงินกู้ตั้งแต่คนปี
10. เงินกู้คงเหลือที่สมาชิกเมื่อสิ้นปี
11. กำไรสุทธิ

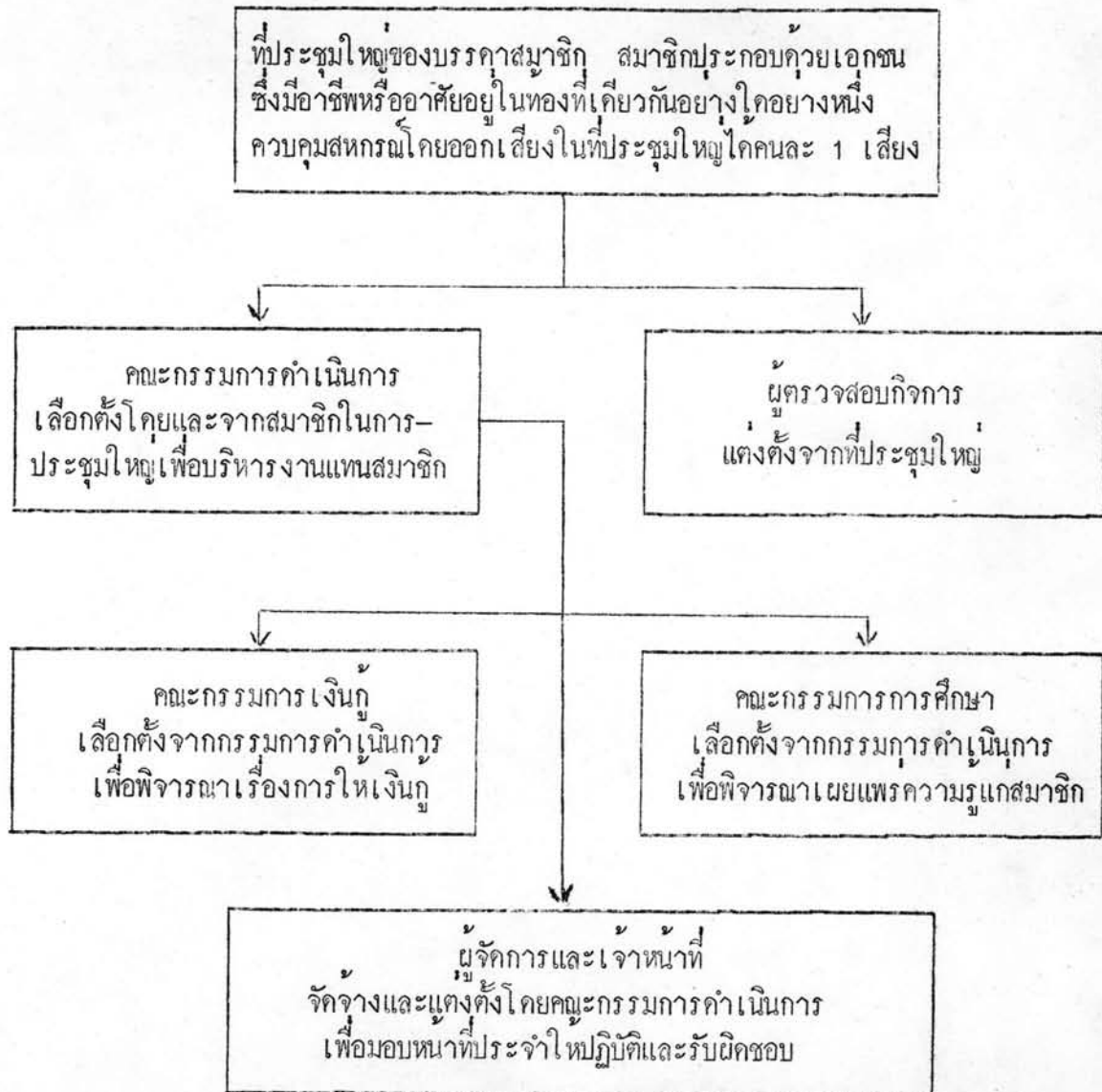
ในรายการดังกล่าวทั้งหมดเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินจะต้องมีรายการลงบันทึกไว้ในสมุดรับและจ่ายเงินของสหกรณ์ และต้องตรงกับฝ่ายบัญชีของสหกรณ์ทุกประการ สำหรับในค่านอกกำไรสุทธินั้นจะต้องมีการจัดสรรไปในคานต่าง ๆ ของสหกรณ์ตามระเบียบและกฎเกณฑ์ของแต่ละสหกรณ์ เช่น เป็นเงินปันผล เงินเฉลี่ยคืนแก่สมาชิก ค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์ เงินสำรอง ฯลฯ ตามแต่ที่สหกรณ์แต่ละแห่งระบุไว้ในระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ๆ

การตรวจสอบและควบคุมสหกรณ์ออมทรัพย์

วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบและควบคุมสหกรณ์ก็คือ ต้องการให้สหกรณ์มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในการตรวจสอบและควบคุมสหกรณ์ออมทรัพย์จะสามารถแยกออกได้ 2 กรณี คือ

1. การตรวจสอบและควบคุมภายใน สมาชิกทุก ๆ คนในฐานะที่เป็นเจ้าของสหกรณ์จะมีสิทธิในการควบคุมสหกรณ์ทุกคน ตามหลักประชาธิปไตย คือแต่ละคนจะสามารถออกเสียงในที่ประชุมได้คนหนึ่งเสียงเท่านั้น ไม่ว่าจะมีส่วนน้อยเท่าใด ในการเลือกคณะกรรมการดำเนินงานของสหกรณ์ที่มีจำนวนอย่างต่ำ 10 คน และไม่เกิน 15 คน เพื่อทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลกิจการของสหกรณ์แทนสมาชิก โดยถือเอาในคานของเสียงส่วนมากเป็นหลัก ตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์
กึ่งแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4

ก. คณะกรรมการดำเนินงาน โดยได้รับเลือกจากสมาชิกในที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกทั้งหมดของสหกรณ์ จะทำหน้าที่ในด้านการกำหนดแผนปฏิบัติงาน การรับสมาชิกใหม่ การให้สมาชิกออกจากสหกรณ์ การส่งเสริมการออมทรัพย์ การจัดบริการอื่น ๆ ตลอดจนทำการควบคุมดูแลกิจการโดยทั่วไปของสหกรณ์ นอกจากนั้นเพื่อการตรวจสอบและควบคุมสหกรณ์ให้ได้รับผลอย่างจริงจัง คณะกรรมการดำเนินงานจะเลือกตั้งกรรมการต่าง ๆ 2 คณะเพื่อควบคุมงานในบางด้านของสหกรณ์โดยเฉพาะ คือ

1) คณะกรรมการเงินกู้ สำหรับพิจารณาเงินกู้ทุก ๆ ประเภทแก่สมาชิก รายงานผลการพิจารณาเงินกู้ ว่าใหญ่หรือไม่ใหญ่แก่สมาชิกต่อคณะกรรมการดำเนินงานต่อไป ตามข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยเท่าที่ใดดำเนินงานมาแล้ว คณะกรรมการดำเนินงานจะมอบหน้าที่เฉพาะการให้เงินกู้สามัญ ให้คณะกรรมการเงินกู้พิจารณาแล้วนำเสนอคณะกรรมการดำเนินงานทราบ

2) คณะกรรมการศึกษา ในประเทศไทยเท่าที่จัดตั้งมายังไม่เคยปรากฏ แต่ในต่างประเทศ ถือว่าคณะกรรมการนี้มีความสำคัญ เพราะต้องทำหน้าที่ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์ต่อสมาชิก เพื่อให้สมาชิกใครทราบและดำเนินการตรวจสอบและควบคุมสหกรณ์ได้อย่างถูกต้อง

ข. ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการดำเนินงานจะดำเนินการกำหนดระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการจัดจ้างเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เช่น หลักประกัน อัตราเงินเดือน การมอบอำนาจหน้าที่แก่ผู้จัดการและเจ้าหน้าที่ เพื่อรับผิดชอบจัดกิจกรรมประจำของสหกรณ์ ในลักษณะเดียวกับผู้จัดการธนาคาร ผู้จัดการสามารถที่จะเสนอเรื่องราวการจ้างเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในตำแหน่งต่าง ๆ ได้ โดยอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของผู้จัดการ ที่คณะกรรมการดำเนินงานอาจจัดจ้างและแต่งตั้งเองก็ได้

ค. ผู้ตรวจสอบกิจการ จะทำหน้าที่ในการตรวจสอบงานภายในของสหกรณ์เอง เช่น ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการดำเนินงาน และของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ รวมทั้งตรวจสอบเงินและบัญชีต่าง ๆ ของสหกรณ์ด้วย ผู้ตรวจสอบนี้แต่งตั้งจากที่ประชุมใหญ่มีอย่างน้อย 1 คน

2. การตรวจสอบภายนอก หรือการตรวจสอบโดยทางราชการตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ในมาตรา 6 นั้น นายทะเบียนสหกรณ์ คือผู้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจากข้าราชการในสังกัด มีอำนาจและหน้าที่ในการรับจดทะเบียนสหกรณ์ ตรวจสอบการดำเนินงานของทางบ้านสหกรณ์ให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยถูกต้องตามกฎหมาย โดยนายทะเบียนสหกรณ์อาจมอบหมายให้รองนายทะเบียนสหกรณ์ ผู้ตรวจการสหกรณ์ ผู้สอบบัญชี หรือพนักงานเจ้าหน้าที่

ที่นายทะเบียนสหกรณ์แต่งตั้งทำแทนก็ได้ การตรวจสอบนั้นในค่านายนอกจะสามารถแยกออกได้
ดังนี้

ก. สหกรณ์จังหวัด ในฐานะพนักงานส่งเสริมสหกรณ์ในทุก ๆ ประเภทและตาม
ข้อบังคับของสหกรณ์ออมทรัพย์ไคร้ระบุไว้ว่า ให้สหกรณ์จังหวัดมีอำนาจตรวจสอบและควบคุมประจำ
เพื่อให้การดำเนินงานค่านสหกรณ์เป็นไปโดยความเรียบร้อย ปกติ จะเป็นเดือนละ 1 ครั้ง ก่อน
เวลาประชุมกรรมการดำเนินงาน เพื่อนำข้อบกพร่องหรือผิดพลาดที่ตรวจพบเสนอคณะกรรมการ
ดำเนินงาน และตรวจสอบกิจการเมื่อสิ้นปีการเงิน ดังนั้นสหกรณ์จังหวัดจะต้องพึง เล็งตรวจสอบ
และควบคุมทั่วไป โดยเฉพาะในทางที่จะทำให้น่าใจได้ว่า สหกรณ์ได้ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ
ระเบียบและคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์ หรือกรมส่งเสริมสหกรณ์ ตลอดจนดูแลให้สหกรณ์ปฏิบัติ
ตามหลักการดำเนินงานของสหกรณ์โดยแท้จริง รวมทั้งตรวจสอบการเงินและบัญชีของสหกรณ์
ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

ข. กองสหกรณ์พาณิชย์และชนกิจ มีความรับผิดชอบทางเทคนิคของสหกรณ์ออมทรัพย์
จะมีเจ้าหน้าที่ที่มิประสงค์ และเชี่ยวชาญ พึ่ง เล็งตรวจสอบและควบคุมให้เป็นไปในการปฏิบัติตาม
หลักวิชานั้น เช่น บัญชี ทะเบียน การทำงบแสดงฐานะ ฯลฯ ในกรณีนี้จะเข้าตรวจเป็นครั้งคราว
โดยสายจัดตั้งสหกรณ์ตามที่สหกรณ์จังหวัดทำหนังสือขอความช่วยเหลือมาเป็นทางการ หรือเมื่อกรม
ส่งเสริมสหกรณ์สั่งให้ดำเนินการ เมื่อตรวจพบความผิดพลาดหรือบกพร่องจะปรึกษาและร่วมมือกับ
สหกรณ์จังหวัด เพื่อใช้คำแนะนำแก่สหกรณ์ในการแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องต่อไป

ค. ผู้ตรวจราชการสหกรณ์เขต จะตรวจสอบฐานะการดำเนินงานของสหกรณ์
เป็นครั้งคราวตามแต่เห็นสมควร เมื่อพบข้อบกพร่องประการใดก็จะแจ้งผ่านทางสหกรณ์จังหวัดหรือ
คณะกรรมการดำเนินงานโดยตรง

ง. ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ จะเข้าตรวจปกติปีละ 1 ครั้ง ในวันสิ้นปีทางบัญชี แต่ใน
บางครั้งอาจออกไปตรวจก่อนสิ้นปีทางบัญชีครั้งหนึ่ง และสิ้นปีทางบัญชีอีกครั้งหนึ่ง เพื่อรับรองงบการ-
เงินประจำปีแสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์

จ. กรมส่งเสริมสหกรณ์และนายทะเบียนสหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ทุกสหกรณ์ต้อง
รายงานกิจการและฐานะทางการเงินให้ทราบทุกเดือน ภายในวันที่ 10 ของเดือน (ตั้งแต่เดือน

เมษายน 2516) เพื่อจะไต่ทราบการเคลื่อนไหวทางการบัญชีและทางการเงินโดยใกล้ชิด เมื่อปรากฏว่ามีสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ถูกต้องจะแจ้งให้สหกรณ์จังหวัดหรือผู้ตรวจราชการสหกรณ์เขต ทิศตามตรวจสอบแก้ไข หรือไม่ก็ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากกรมออกไปดำเนินงานเป็นครั้งคราว นอกจากนี้เมื่อรับรายงานจากผู้สอบบัญชีหรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ถึงความบกพร่องที่จะต้องแก้ไข ก็พิจารณาสั่งการให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวแล้วเขาคำเนินงานควบคู่กัน

ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยได้เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2492 โดยจดทะเบียนเป็น "สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการสหกรณ์จำกัด" และจนถึงสิ้นปีมีสมาชิกทั้งสิ้น 181 คน มีทุนเรือนหุ้น 9300 บาท เงินฝาก 46,000 บาท ทุนดำเนินงาน 59,110 บาท โดยสามารถจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกทั้งสิ้น 55,785 บาท สมาชิกชำระเงินกู้คืนให้กับสหกรณ์ 3,672 บาท โดยมีกำไรสุทธิทั้งสิ้น 1,213.80 บาท สำหรับสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งที่สองนั้น ได้ตั้งขึ้นหลังจากมีสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งแรกแล้วประมาณ 7 ปี คือได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2499 ได้แก่ "สหกรณ์ออมทรัพย์กรมทหารเรือจำกัด" และอีกประมาณ 5 เดือนต่อมาจึงมีสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งที่ 3 คือ "สหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการกรมการรักษาคินแดนจำกัด" จดทะเบียนเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 และจนถึงปัจจุบัน (31 มีนาคม พ.ศ. 2520) มีทั้งสิ้น 216 สหกรณ์ มีจำนวนสมาชิกรวมทั้งหมด 364,189 ราย เฉลี่ยสหกรณ์ละ 1,696.01 ราย สหกรณ์ที่มีสมาชิกมากที่สุดได้แก่ "สหกรณ์ออมทรัพย์กรมไปรษณีย์โทรเลขจำกัด" มีสมาชิก 10,364 คน และสหกรณ์ที่มีสมาชิกน้อยที่สุดได้แก่ "สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลเลิศสินจำกัด" มีสมาชิกทั้งสิ้น 128 คน สหกรณ์ทั้งหมดมีทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้วรวมกันทั้งสิ้น 1,106,629,985 บาท ทุนสำรองและอื่น ๆ 70,230,660.48 บาท เงินฝากในสหกรณ์ 73,123,905.68 บาท ทุนดำเนินงาน 1,412,799,308.64 บาท โดยสามารถจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกทั้งหมดรวมกันเป็นเงิน 1,698,992,532 บาท นับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2518 ถึง 31 มีนาคม พ.ศ. 2519 ความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกคืนให้แก่สหกรณ์ทั้งหมดของสมาชิกเป็น 1,478,765,049.28 บาท โดยมีเงินกู้คงเหลืออยู่ที่สมาชิก 1,327,329,409.14 บาท มีกำไรสุทธิรวมกันทั้งสิ้น 115,022,426.85 บาท

ในการคุณผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในปี⁵ จากตารางที่ 1 จะแบ่งพิจารณา
ผลจากการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดรวมกันออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะแรกจากพ.ศ. 2492-2501

ระยะที่สองจากพ.ศ. 2502-2510

ระยะที่สามจากพ.ศ. 2511-2519

ระยะแรก สหกรณ์ออมทรัพย์เริ่มควยสมาชิกในสหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการสหกรณ์จำกัด
จำนวน 181 ราย เมื่อสิ้นสุกระยะแรกคือในปี พ.ศ. 2501⁵ ปรากฏว่ามีสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งสิ้น
20 สหกรณ์ มีสมาชิก 20,702 ราย โดยมีอัตราเพิ่มในระหว่างปีของจำนวนสมาชิกโดยเฉลี่ย
ร้อยละ 81.27 ต่อปี โดยที่ในปี พ.ศ. 2498 อัตราเพิ่มของจำนวนสมาชิกสูงสุดในอัตราร้อยละ
221.20 ต่อปี และในปี พ.ศ. 2497 อัตราเพิ่มของจำนวนสมาชิกต่ำสุดในอัตราร้อยละ 10.29
ต่อปีเท่านั้น สำหรับสหกรณ์เพิ่มเป็น 20 สหกรณ์ มีสมาชิกโดยเฉลี่ย 1035.1 ราย มีทุนเรือนหุ้น
รวมกัน 10,256,480 บาท อัตราเพิ่มของทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้วโดยเฉลี่ยร้อยละ 159.90 ต่อปี
โดยที่ในปี พ.ศ. 2493 เพิ่มขึ้นสูงสุดร้อยละ 758.47 ต่อปี โดยเป็นของสหกรณ์ออมทรัพย์ข้าราชการ
สหกรณ์จำกัดทั้งหมด ปีที่อัตราเพิ่มในทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้วต่ำสุดได้แก่ในปี พ.ศ. 2497 ร้อยละ
53.3 ต่อปี เท่านั้น และมีเงินสำรองและทุนอื่น ๆ รวมกัน 186,817.76 บาท มีอัตราเพิ่มโดย
เฉลี่ยร้อยละ 113.94 ต่อปี ปี พ.ศ. 2494 เพิ่มสูงสุดร้อยละ 607.31 ต่อปี เป็นของสหกรณ์
ออมทรัพย์ข้าราชการสหกรณ์จำกัดทั้งหมด ในปี 2500 และปี 2497 อัตราเพิ่มต่ำสุดร้อยละ 52.14
และ 52.48 ต่อปี ตามลำดับ มีเงินฝากรวมกันทั้งสิ้น 2,860,465.20 บาท อัตราเพิ่มโดยเฉลี่ย
ของเงินฝากร้อยละ 82.65 ต่อปี ปี 2493 เพิ่มสูงสุดร้อยละ 160.30 ต่อปี และปีที่ต่ำที่สุดคือปี
พ.ศ. 2494 อัตราเพิ่มร้อยละ -39.25 ต่อปี ทุนดำเนินงานรวมกันทั้งสิ้น 13,956,797.78 บาท
อัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 91.59 ต่อปี โดยปี 2493 สูงสุดอัตราเพิ่มร้อยละ 253.21 ต่อปี และ

⁵สิ้นปี 2501 หมายถึงสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ คือ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2502.

ตารางที่ 1 แสดงฐานะทางการเงินรวมของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด

ปี พ.ศ.	จำนวน สหกรณ์	จำนวน สมาชิก	ทุนเรือนหุ้นชำระแล้ว		เงินสำรองและทุนอื่น ๆ		เงินฝาก		ทุนดำเนินงาน		เงินกู้ยืมให้แก่สมาชิกทั้งแต่ต้นปี		การชำระคืนเงินกู้ทั้งแต่ต้นปี		เงินกู้คงเหลือที่สมาชิกเมื่อสิ้นปี		กำไรสุทธิประจำปี		
			จำนวนเงิน	อัตราเพิ่ม	จำนวนเงิน	อัตราเพิ่ม	จำนวนเงิน	อัตราเพิ่ม	จำนวนเงิน	อัตราเพิ่ม	จำนวนเงิน	อัตราเพิ่ม	จำนวนเงิน	อัตราเพิ่ม	จำนวนเงิน	อัตราเพิ่ม	จำนวนเงิน	อัตราเพิ่ม	จำนวนเงิน
2492	1	181	9,300	-	-	-	-	46,000	-	59,110	-	55,785	-	3,672	-	52,113	-	1,213	80
2493	1	326	79,840	758.49	1,124	70	-	119,739	04	208,783	74	331,694	494.59	210,699	5637.99	173,108	232.18	10,970	31
2494	1	373	187,820	135.24	7,955	16	607.31	72,738	82	278,233	98	533,591	60.87	474,742	125.32	231,957	134.00	17,462	45
2495	1	458	335,040	78.38	13,296	56	67.14	88,388	51	452,425	07	914,878	71.45	773,981	63.03	372,854	60.74	24,613	51
2496	1	680	567,850	69.49	15,654	97	17.74	369,091	63	978,856	60	1,942,425	112.32	1,429,936	84.75	885,343	137.45	55,168	08
2497	1	750	868,960	53.03	23,870	05	52.48	370,626	11	1,293,426	16	2,421,618	24.67	2,149,953	50.35	1,157,008	30.68	106,449	05
2498	2	2,409	1,521,710	75.12	43,754	15	83.30	432,572	10	2,067,106	16	3,540,706	46.21	2,992,594	39.19	1,705,120	47.37	135,854	83
2499	5	4,601	2,528,430	66.16	57,252	78	30.85	871,725	34	3,593,628	12	6,069,476	71.42	4,724,263	87	3,050,333	78.89	247,665	93
2500	11	10,448	4,883,045	93.13	87,106	31	52.14	1,395,569	63	6,679,005	94	11,914,583	96.30	9,114,560	15	5,820,355	90.81	503,200	80
2501	20	20,702	10,256,480	110.04	186,817	76	114.47	2,860,465	02	13,956,797	78	23,777,826	99.57	17,708,137	50	11,890,045	104.28	1,004,550	32
2502	32	33,413	19,920,020	94.22	378,967	73	102.84	7,625,245	85	24,977,928	58	41,555,590	74.77	31,968,690	25	21,476,945	80.63	1,881,613	48
2503	45	50,975	35,245,275	76.93	730,393	86	92.73	3,918,421	53	41,596,520	39	63,509,122	52.83	48,613,854	64	36,372,213	69.35	3,301,237	24
2504	64	70,595	57,160,550	62.18	1,366,732	40	87.12	6,633,861	04	67,642,373	44	98,773,635	55.53	76,204,272	89	58,941,575	62.05	5,230,481	60
2505	68	84,627	86,248,480	50.89	2,306,324	15	68.75	8,541,378	43	100,245,947	58	148,444,965	50.29	117,084,271	14	90,302,269	53.21	8,423,229	60
2506	71	94,434	119,773,340	38.87	3,682,764	55	59.68	8,392,781	91	135,490,671	46	191,991,361	29.34	163,853,151	24	118,440,479	31.16	12,316,719	67
2507	75	104,751	155,630,990	29.94	5,385,688	54	46.24	8,305,395	05	173,574,521	59	247,829,122	29.08	217,001,042	52	149,268,558	26.03	15,974,936	32
2508	77	112,406	193,873,550	24.57	7,319,175	84	35.90	9,610,031	25	215,431,297	09	299,328,152	20.78	260,670,860	91	187,925,850	25.90	20,166,124	47
2509	85	123,360	234,867,137	21.14	9,635,348	96	31.65	10,421,136	72	260,089,757	72	346,457,735	15.75	304,321,043	08	230,062,542	22.42	23,851,005	37
2510	88	135,042	283,041,807	20.51	11,873,398	89	23.23	10,170,993	17	310,950,224	06	396,448,442	14.43	356,862,047	35	269,648,937	17.21	28,505,178	70
2511	96	151,139	339,191,142	19.84	14,961,557	41	26.01	13,485,834	52	374,707,453	93	516,113,147	30.18	433,292,822	94	343,424,307	27.36	34,765,544	37
2512	104	165,597	404,254,471	19.18	19,628,979	99	31.20	14,355,643	41	445,998,974	40	619,316,927	20.00	524,663,915	51	447,782,014	30.39	42,300,486	78
2513	108	181,429	476,469,388	17.86	25,517,481	86	30.00	20,473,322	67	531,213,323	53	667,582,094	7.79	607,372,142	02	532,400,448	18.90	50,352,325	12
2514	116	201,031	569,609,984	19.54	34,738,680	12	36.14	26,123,025	61	699,459,698	66	808,098,694	21.05	715,577,257	79	624,945,411	17.38	59,731,983	98
2515	126	226,266	669,279,705	17.50	38,875,763	37	11.91	31,200,021	51	821,881,298	53	957,133,445	18.44	847,073,680	53	735,005,176	14.32	70,661,384	34
2516	134	261,608	792,029,508	18.34	45,347,533	70	16.65	40,518,894	70	981,273,319	14	1,165,537,998	21.77	1,012,989,577	91	887,553,616	20.75	83,032,547	40
2517	142	295,320	939,633,410	18.64	55,218,282	75	21.77	53,531,180	35	1,178,883,989	49	1,433,616,854	23.00	1,214,068,544	23	1,107,101,926	24.74	96,535,526	63
2518	147	316,826	1,106,629,985	17.77	70,230,660	48	27.19	73,123,905	68	1,412,799,308	64	1,698,992,532	18.51	1,478,765,049	28	1,327,329,409	19.89	115,022,426	85
2519	216	364,189	1,313,904,603	18.75	82,670,457	92	17.71	102,987,010	93	1,499,562,071	85	2,092,232,108	23.15	1,810,800,485	98	1,600,588,794	20.59	141,149,500	23

ที่มา : ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย.

: อัตราเพิ่มเป็นอัตราเพิ่มระหว่างปี.

ปี 2497 ค่าสุทธิอัตราเพิ่มเป็นร้อยละ 30.93 ต่อปีเท่านั้น ส่วนความสามารถในการจ่ายเงินกู้ให้สมาชิกนั้นเป็นจำนวนทั้งสิ้น 23,777,826.90 บาท ในรอบ 1 ปี โดยมีอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 119.71 ต่อปี โดยมีปี 2493 สูงสุดเป็น 494.59 ต่อปี และปี 2497 ค่าสุทธิอัตราเพิ่มร้อยละ 24.67 ต่อปี ส่วนความสามารถในการชำระเงินกู้คืนแก่สหกรณ์ของสมาชิกทั้งสิ้นในรอบปีเท่ากับ 11,890,045.25 บาท โดยมีอัตราเพิ่มแห่งการใช้นี้คืนสหกรณ์โดยเฉลี่ยร้อยละ 93.06 ต่อปี โดยมีปี 2494 สูงสุดอัตราเพิ่มในการจ่ายเงินกู้คืนเป็นร้อยละ 125.32 ต่อปี เมื่อไม่คำนึงถึงปี 2493 และปี 2497 อัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยค่าสุทธิดังกล่าว 30.68 ต่อปีเท่านั้น ในด้านของกำไรสุทธิประจำปีเป็น 1,004,550.32 บาท และมีอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 159.31 ต่อปี ปี 2493 อัตราเพิ่มสูงสุดเป็นร้อยละ 803.80 ต่อปี และอัตราเพิ่มต่ำสุดในปี 2498 ร้อยละ 27.62 ต่อปี สำหรับในระยะแรกของการเจริญเติบโตของระยะสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2492-2501 นั้น ใน 5 ปีแรกของช่วงนี้จะเป็นการเติบโตของสหกรณ์ออมทรัพย์ราชการ สหกรณ์จำกัดแก่เพียงสหกรณ์เดียวเท่านั้น โดยสหกรณ์ได้ขยายการค้าในด้านต่าง ๆ ไปอย่างมาก และต่อมาได้มีการขยายกิจการออกไปโดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2498 จนถึง พ.ศ. 2501 เป็น 20 สหกรณ์ดังกล่าว นับว่าการขยายกิจการสหกรณ์ออมทรัพย์ในช่วงแรกนี้เป็นไปอย่างเชื่องช้ามาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเป็นระยะแรกเริ่มและสังคมยังไม่ค่อยเห็นประโยชน์จากการดำเนินงานทางด้านการออมทรัพย์รวมทั้งยังขาดการส่งเสริมและเอาใจใส่จากผู้ที่มีส่วนในการส่งเสริมทางด้านการออมทรัพย์เท่าที่ควรจะเป็นด้วย

ระยะที่สอง จาก พ.ศ. 2502-2510 อันเป็นช่วงกลางของการเจริญเติบโตของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยสิ้นปี 2502 สหกรณ์ออมทรัพย์มีทั้งสิ้น 32 สหกรณ์ มีสมาชิกอยู่ 33,413 ราย แต่เมื่อสิ้นสุดระยะที่ 2 ในปี 2510 มีสหกรณ์ทั้งสิ้น 88 สหกรณ์สมาชิก 135,042 ราย โดยเฉลี่ยสมาชิกสหกรณ์ละ 1,523.21 ราย โดยมีจำนวนเพิ่มของสมาชิกเป็นอัตราร้อยละ 24.60 ต่อปี ปีที่มีอัตราเพิ่มสูงสุดคือปี 2502 ในอัตราร้อยละ 61.42 ต่อปี และปีที่มีเพิ่มต่ำสุดคือปี 2508 ในอัตราร้อยละ 7.31 ต่อปี ในด้านทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้วมีทั้งสิ้น 283,041,807 บาท โดยอัตราเฉลี่ยในอัตราเพิ่มของทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้วเป็นร้อยละ 46.58 ต่อปี ปีที่มีเพิ่มสูงสุดคือ 2502 ในอัตราร้อยละ 94.22 ต่อปี และปี 2510 ต่ำสุดในอัตราร้อยละ 20.51 ต่อปี และมีเงินสำรองและทุนอื่น ๆ มีทั้งสิ้น 11,873,398.89 บาท โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 60.90 ต่อปี ส่วนปีที่

อัตราเพิ่มต่ำสุดคือ 2510 มีอัตราเพิ่มร้อยละ 223.23 ต่อปี ส่วนในปีที่มีอัตราเพิ่มสูงที่สุดคือปี 2502 มีอัตราเพิ่มร้อยละ 102.34 ต่อปี ในด้านของเงินฝากของสมาชิกที่มีต่อสหกรณ์รวมทั้งสิ้น 10,170,993.17 บาท มีอัตราการเพิ่มขึ้นของเงินฝากโดยเฉลี่ยร้อยละ 16.87 ต่อปี ส่วนปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของเงินฝากสูงสุดคือปี 2504 เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 69.30 ต่อปี สำหรับปีที่มีอัตราเพิ่มในเงินฝากต่ำสุดคือมีค่าติดลบ มีอยู่ 3 ปี คือปี 2510 อันเป็นปีสุดท้ายของช่วงที่สองนี้มีอัตราเพิ่มของเงินฝากร้อยละ -2.40 ต่อปี และปี 2506 และ 2507 มีอัตราเพิ่มของเงินฝากเพียงร้อยละ -1.74 และ -1.04 ต่อปี ตามลำดับ

ทุนดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดระยะที่สองนั้นมีทุนดำเนินงานทั้งสิ้น 310,950,224.06 บาท มีอัตราการเพิ่มขึ้นของทุนดำเนินงานโดยเฉลี่ยร้อยละ 42.66 ต่อปี ปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของทุนดำเนินงานสูงสุดคือปี 2502 เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 78.97 ต่อปี ปีที่อัตราเพิ่มขึ้นของทุนดำเนินงานต่ำสุดคือปี 2510 เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 19.55 ต่อปี สำหรับความสามารถในการจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกในแต่ละปีนั้น เมื่อสิ้นปี 2510 ได้จ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกทั้งสิ้น 396,448,442.65 บาท โดยอัตราเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 38.09 ต่อปี สำหรับปีที่มีอัตราเพิ่มในการให้กู้ยืมแก่สมาชิกสูงสุดคือปี 2502 เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 74.77 ต่อปี และปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นต่ำสุดในการให้กู้ยืมแก่สมาชิกคือปี 2510 คือเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 14.43 ต่อปี ในด้านความสามารถในการชำระหนี้คืนสหกรณ์ของสมาชิกในแต่ละปีนั้น ในปี 2510 อันเป็นปีสุดท้ายในช่วงที่สองนั้นมีการชำระเงินกู้คืนให้แก่สหกรณ์ของสมาชิกทั้งสิ้น 356,862,047.35 บาท มีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 41.06 ต่อปี และปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงที่สุดในการชำระหนี้คืนแก่สหกรณ์ของสมาชิกคือปี 2502 ในอัตราร้อยละ 80.53 ต่อปี และปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นในการชำระหนี้ต่ำสุดคือปี 2509 คือมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.75 เท่านั้น

ในด้านเงินกู้ค้างชำระที่อยู่กับสมาชิกสหกรณ์ในแต่ละปีนั้น เมื่อปี 2510 อันเป็นปีสุดท้ายในช่วงที่ 2 มีอยู่ทั้งหมด 356,862,047.35 บาท โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นจากปี 2502 โดยเฉลี่ยร้อยละ 43.10 ต่อปี โดยที่ปี 2502 มีอัตราการเพิ่มขึ้นของหนี้คงเหลือที่สมาชิกสูงสุดคือในอัตราร้อยละ 80.63 ต่อปี และในปี 2510 มีอัตราการเพิ่มขึ้นของหนี้คงเหลือที่สมาชิกต่ำสุดคือร้อยละ 17.21 ต่อปี สำหรับในกรณีของกำไรสุทธิประจำปีนั้น ในปี 2510 มีกำไรสุทธิทั้งสิ้น 28,505,178.70 บาท

โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของกำไรสุทธิร้อยละ 46.94 ต่อปี สำหรับปี 2502 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของกำไรสุทธิสูงที่สุดคือในอัตราร้อยละ 87.31 ต่อปี และปี 2510 เพิ่มขึ้นในอัตรากำไรสุทธิของกำไรสุทธิถึงในอัตราร้อยละ 19.51 ต่อปี

สำหรับในช่วงระยะที่สองของอัตราการเจริญเติบโตของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยนั้นจะเห็นได้ว่าหลังจากที่ระยะแรกผ่านมาสู่ในระยะนี้ อัตราการเพิ่มขึ้นในค่านต่าง ๆ ของสหกรณ์ออมทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นในค่านของสมาชิก ทุนเรือนหุ้น เงินสำรอง และทุนอื่น ๆ เงินฝาก และอื่น ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าอัตราการเพิ่มขึ้นในสิ่งเหล่านี้จะต่ำกว่าในระยะแรกของการพิจารณาในการเจริญเติบโตของการขยายสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าระบบสหกรณ์เริ่มมีการขยายตัวออกไปในลักษณะที่เรียกว่าเป็นไปโดยปกติ คือการเปลี่ยนแปลงในทางเพิ่มขึ้นเป็นไปอย่างสม่ำเสมอในแต่ละปีในอัตราที่ใกล้เคียงกันประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง คือเนื่องจากการขยายตัวในระยะหลังนี้มีการขยายตัวในค่านต่าง ๆ ที่เป็นยอดของจำนวนเต็มแล้วสูงกว่าในระยะแรกก็จริง แต่เนื่องจากฐานตัวเลขในปีก่อนหน้านั้นเป็นจำนวนที่มาก จึงทำให้อัตราเพิ่มในแต่ละรายการมีค่าต่ำกว่าในระยะแรกดังกล่าว แต่ในระยะที่สองนี้จะสังเกตเห็นได้ชัดว่า ในอัตราเพิ่มของเงินฝากของสมาชิกในสหกรณ์เป็นอัตราเพิ่มที่ต่ำที่สุดคือเพียงร้อยละ 16.87 ต่อปี อันแสดงถึงว่าสมาชิกสหกรณ์ไม่ค่อยมีความสนใจในการที่จะฝากเงินไว้ในสหกรณ์ออมทรัพย์ของตนเท่าที่ควร แต่เงินก็คงเหลือที่สมาชิกเมื่อสิ้นปีกลับมีอัตราเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ 43.10 ต่อปี แต่ก็ยังต่ำกว่าในระยะแรกที่สูงถึงร้อยละ 93.06 ต่อปี ทำให้เห็นว่าสมาชิกสหกรณ์ได้มีความสามารถในการชำระหนี้คืนให้แก่สหกรณ์เพิ่มขึ้น และเนื่องมาจากว่าอัตราการจ่ายเงินก็ให้สมาชิกสหกรณ์ได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง คือจากอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 119.71 ต่อปี เป็นโดยเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 33.09 ต่อปี เท่านั้น แต่ในค่านจำนวนเงินคงสูงชันกว่าเดิมตามอัตราการขยายตัวของสหกรณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ระยะที่สาม จากปี พ.ศ. 2511 ถึงปี พ.ศ. 2519 เมื่อสิ้นปี 2519 นั้น ปรากฏว่ามีสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งสิ้น 216 สหกรณ์ มีสมาชิกรวมกันทั้งสิ้น 364,189 ราย โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของสมาชิกสหกรณ์ร้อยละ 11.68 ต่อปี ปีที่สมาชิกเพิ่มขึ้นสูงสุดคือปี 2516 มีอัตราเพิ่มของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ถึงร้อยละ 15.62 ต่อปี และปี 2518 เป็นปีที่มีอัตราเพิ่มต่ำสุดคือร้อยละ 7.28 ต่อปี สำหรับทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดเมื่อสิ้นปี 2519 มีทั้งสิ้น 1,313,904,603 บาท โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นของทุนเรือนหุ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 18.60 ต่อปี โดยมี

2511 มีอัตราเพิ่มสูงสุดถึงร้อยละ 19.84 ต่อปี และปี 2515 มีอัตราการเพิ่มขึ้นค่าที่สุดในอัตราร้อยละ 17.50 ต่อปี ในค่านของเงินสำรองและทุนอื่น ๆ ของสหกรณ์นั้น รวมทั้งสิ้น 82,670,457.92 บาท โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นของเงินสำรองและทุนอื่น ๆ ของสหกรณ์โดยเฉลี่ยร้อยละ 21.26 ต่อปี โดยปี 2514 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของเงินสำรองและทุนอื่น ๆ ในอัตราร้อยละ 36.14 ต่อปี และในปี 2515 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นค่าที่สุดคือร้อยละ 11.91 ต่อปี

ส่วนเงินฝากของสหกรณ์ออมทรัพย์รวมทั้งสิ้นมีเท่ากับ 102,987,010.93 บาท โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของเงินฝากทั้งสิ้นร้อยละ 29.78 ต่อปี และในปี 2513 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงสุดถึงร้อยละ 42.62 ต่อปี ส่วนปีที่มีค่าที่สุดที่เพิ่มขึ้นคือปี 2512 เป็นอัตราการเพิ่มขึ้นของเงินฝากเพียงร้อยละ 6.45 ต่อปี สำหรับทุนค่าเงินงานทั้งหมดของสหกรณ์ออมทรัพย์รวมทั้งเท่ากับ 1,499,562,071.85 บาท มีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของทุนค่าเงินงานของสหกรณ์ร้อยละ 19.25 ต่อปี โดยปี 2514 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของทุนค่าเงินงานสูงสุด คือเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 31.67 ต่อปี และในปี 2519 เป็นปีที่มีการเพิ่มขึ้นของทุนค่าเงินงานในอัตราที่ค่าที่สุดคือร้อยละ 6.14 ต่อปี สำหรับทางค่านเงินที่สหกรณ์จ่ายให้แก่สมาชิกนั้นปรากฏว่ามีทั้งสิ้น 2,092,232,108 บาท ในรอบปี 2519 โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของเงินให้แก่สมาชิกในรอบปีโดยเฉลี่ยร้อยละ 20.43 ต่อปี และปี 2511 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงสุดในอัตราร้อยละ 30.18 ต่อปี ส่วนปี 2513 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นค่าที่สุดในอัตราร้อยละ 7.79 ต่อปีเท่านั้น

ในค่านของความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ให้แก่สหกรณ์ในรอบปีของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ ปรากฏว่าเมื่อสิ้นปี 2519 เป็นเงินทั้งสิ้น 1,810,800,485.98 บาท โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของการชำระคืนเงินกู้คืนสหกรณ์ของสมาชิกในรอบปีเป็นอัตราร้อยละ 19.80 ต่อปี และในปี 2519 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงที่สุดคือเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 22.45 ต่อปี และในปี 2513 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นค่าที่สุดเพียงร้อยละ 15.76 ต่อปี สำหรับเงินกู้คงเหลือที่สมาชิกสหกรณ์มีในรอบปี ปรากฏว่าปี 2519 มีทั้งสิ้น 1,600,588,794.02 บาท มีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของเงินกู้คงเหลือที่สมาชิกสหกรณ์ในอัตราร้อยละ 21.59 ต่อปี และในปี 2512 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงสุดในอัตราร้อยละ 30.39 ต่อปี ส่วนปี 2515 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นค่าที่สุดในอัตราร้อยละ 14.32 ต่อปี สำหรับกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดนั้นใน

รอบปีทั้งสิ้น 141,147,500.23 บาท เมื่อสิ้นปี 2519 โดยที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 18.39 ต่อปี และในปี 2519 เป็นปีที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของกำไรสุทธิประจำปีสูงสุดคือในอัตราร้อยละ 22.71 ต่อปี และในปี 2512 เป็นปีที่มีการเพิ่มในกำไรสุทธิประจำปีต่ำที่สุดร้อยละ 12.01 ต่อปี

จะเห็นได้ว่าในระยะที่สามของสหกรณ์ออมทรัพย์นี้ อัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยของเงินฝากของสหกรณ์ออมทรัพย์นี้มีอัตราเพิ่มขึ้นสูงสุดคือในอัตราร้อยละ 29.78 ต่อปี อันแสดงให้เห็นว่าสมาชิกสหกรณ์ได้เริ่มให้ความสนใจกับการเข้ามาฝากเงินในสหกรณ์ออมทรัพย์ของตนมากขึ้นเมื่อเทียบกับในระยะที่สอง ซึ่งมีเพียงร้อยละ 16.87 ต่อปีเท่านั้น ส่วนในด้านอื่น ๆ ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในระยะที่สามนี้จะเห็นว่าอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยจะน้อยกว่าในช่วงที่สองและในช่วงแรก เนื่องจากว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ได้เริ่มขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางขึ้นเรื่อย ๆ และก็เป็นที่ยอมรับหมู่ประชาชนที่มีเงินเกินเพิ่มขึ้น ทำให้ฐานตัวเลขในการคิดคำนวณอัตราการเพิ่มขึ้นต่าง ๆ กว้างขึ้น จึงทำให้เห็นว่าอัตราที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีต่ำลงเรื่อย ๆ แต่ในความจริงแล้วการเพิ่มขึ้นในด้านจำนวนนั้นมีใกล้เคียงเช่นอัตราเพิ่ม ส่วนอัตราเพิ่มนั้นจะเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างไรนั่นเอง แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยที่ได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางและมีบทบาทที่สำคัญขึ้นเรื่อย ๆ ในด้านของเศรษฐกิจการเงินของประเทศไทยในบางส่วน

รายได้และรายจ่ายของสหกรณ์ออมทรัพย์

ในรอบ 8 ปี จากปี 2512 เป็นปี 2519 (จากตารางที่ 2) เราสามารถที่จะพิจารณาดังนี้

1. ในค่านของรายได้ จะประกอบไปด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้เป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งค่าธรรมเนียมแรกเข้า และอีกส่วนหนึ่งจะเป็นรายได้ที่ไม่ค่อยมีความสำคัญเท่าไรนัก มักจะเป็นรายได้เบ็ดเตล็ดจากการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้น ๆ เอง

2. ทางค่านค่าใช้จ่าย จะประกอบไปด้วยดอกเบี้ยที่สหกรณ์ได้จ่ายให้แก่เจ้าของเงินกู้ที่ทางสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ไปกู้มาเพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมต่อไป และอีกส่วนหนึ่งที่นับได้ว่าเป็นค่าใช้จ่าย

ตารางที่ 2 แสดงรายได้และรายจ่ายของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดในรอบ 8 ปี

ปี พ.ศ.	รายได้							ค่าใช้จ่าย								
	คอกเบี้ยเงินให้กู้		รายได้อื่น ๆ		รวมรายได้			คอกเบี้ยจ่าย		ค่าใช้จ่ายบริหาร		ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ		รวมค่าใช้จ่าย		
	บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.	อัตราเพิ่ม ระหว่างปี	บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.	อัตราเพิ่ม ระหว่างปี
2512	50,286,307	19	539,387	64	50,825,694	83	-	768,967	88	7,740,213	12	16,027	70	8,525,208	70	-
2513	59,753,670	99	279,360	73	60,033,031	72	18.2	1,124,135	41	8,526,213	89	30,357	30	9,680,706	60	13.55
2514	70,606,560	02	790,882	51	71,397,442	53	18.93	1,609,365	50	9,965,235	55	85,855	00	11,660,456	05	20.45
2515	83,307,093	26	883,340	34	84,190,433	60	17.92	2,148,940	88	10,304,268	72	1,077,701	87	13,530,911	47	16.04
2516	99,316,155	82	979,201	11	100,295,356	93	19.13	3,265,944	36	12,009,589	77	1,987,275	40	17,262,809	53	27.58
2517	119,221,879	40	1,477,877	19	120,699,756	59	20.34	4,882,607	95	17,528,523	76	1,753,098	25	24,164,229	96	39.98
2518	145,330,802	52	1,626,473	61	146,957,276	13	21.75	8,096,611	65	23,077,411	93	760,825	70	31,934,849	28	32.16
2519	175,494,763	45	2,232,782	06	177,727,545	51	20.93	13,221,959	94	27,365,741	91	214,974	68	40,802,676	53	27.77

ที่มา : กองประมวลบัญชี กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

หลักของสหกรณ์ คือ ในค่านของค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของสหกรณ์ออมทรัพย์เอง นอกจากนั้น ยังมีค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ อีก แต่เป็นส่วนน้อยมากของค่าใช้จ่ายของสหกรณ์

เราจะเห็นได้ว่าในรอบ 8 ปี ที่ผ่านมานั้นรายได้และรายจ่ายของสหกรณ์ได้เพิ่มขึ้น ตลอดเวลาตามการขยายตัวของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด จะเห็นว่าในรอบปี 2512 นั้น ทางค่านรายได้ของสหกรณ์จะมีรายได้จากดอกเบี้ยเงินในหุ้น 50,286,307.19 บาท รายได้อื่น ๆ 539,387.64 บาท หรือมีรายได้ทั้งสิ้น 50,825,694.83 บาท แต่เมื่อสิ้นปี 2519 มีรายได้จากดอกเบี้ยเงินในหุ้นถึง 176,494,763.45 บาท และรายได้อื่น ๆ 2,232,782.06 บาท หรือมีรายได้ทั้งสิ้น 177,727,545.51 บาท โดยมีอัตราเพิ่มระหว่างปีในอัตราร้อยละ 20.93 ต่อปี โดยสูงกว่าในปี 2513 ซึ่งมีอัตราการเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 18.12 ต่อปีเท่านั้น ส่วนทางค่านค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ออมทรัพย์จะเห็นว่าในปี 2512 นั้น จะมีดอกเบี้ยที่สหกรณ์ออมทรัพย์จ่ายออกไปทั้งสิ้น 768,967.88 บาท มีค่าใช้จ่ายในการบริหาร 7,704,213.12 บาท และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ 16,027.70 บาท รวมค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ทั้งหมด 8,525,208.70 บาท แต่เมื่อสิ้นปี 2519 มีค่าใช้จ่ายในค่านของดอกเบี้ยจ่ายสูงถึง 13,221,959.94 บาท และค่าใช้จ่ายในการบริหาร 27,365,741.91 บาท ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ 214,974.68 บาท รวมค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ออมทรัพย์รวมกันทั้งสิ้น 40,802,676.53 บาท โดยมีอัตราเพิ่มในอัตราร้อยละ 27.77 ต่อปี ซึ่งสูงกว่าในปี 2513 ที่มีอัตราเพิ่มเพียงร้อยละ 13.55 ต่อปี

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทางเพิ่มขึ้นของทั้งรายได้และค่าใช้จ่ายจะมีการเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ทั้งค่านจำนวนเงินและอัตราการเพิ่มขึ้นของทั้งรายได้และรายจ่าย แต่การเพิ่มขึ้นของรายได้จะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ช้ากว่าการเพิ่มขึ้นในค่านของค่าใช้จ่าย ยกเว้นในปี 2513 และ ปี 2515 ซึ่งอัตราเพิ่มขึ้นของรายได้นั้นสูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นในค่าใช้จ่าย การที่ค่าใช้จ่ายมีแนวโน้มที่สูงในค่านอัตราเพิ่มนั้นเนื่องมาจากว่าสหกรณ์ได้ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นค่าใช้จ่ายในค่านการบริหารย่อมจะขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็วตามลักษณะการให้บริการแก่สมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ออมทรัพย์มากขึ้นนั่นเอง

ตารางที่ 3. แสดงทรัพย์สินของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดในรอบ 8 ปี

ปี พ.ศ.	ทรัพย์สินหมุนเวียน			ทรัพย์สินถาวร			ทรัพย์สินอื่น ๆ			รวมทรัพย์สินทั้งสิ้น		
	บาท	สต.	อัตรารวม ระหว่างปี	บาท	สต.	อัตรารวม ระหว่างปี	บาท	สต.	อัตรารวม ระหว่างปี	บาท	สต.	อัตรารวม ระหว่างปี
2512	486,119,822	86	-	7,808,093	80	-	500,937	53	-	494,428,854	19	-
2513	581,938,818	42	19.71	5,423,784	14	-30.54	900,822	43	79.83	588,353,424	99	19.00
2514	692,361,251	98	18.97	6,059,684	30	11.72	1,038,762	38	15.31	699,459,698	66	18.88
2515	815,221,954	72	17.75	5,872,448	98	- 3.09	786,874	83	-24.25	821,881,278	53	17.50
2516	974,198,939	44	19.50	6,828,763	95	16.28	245,615	75	-68.79	981,273,319	14	19.39
2517	1,169,240,005	61	20.02	8,809,228	53	29.00	634,755	35	158.43	1,178,683,989	49	20.14
2518	1,397,857,381	26	19.55	13,763,361	05	56.24	1,178,566	38	85.67	1,412,799,308	69	19.84
2519	1,702,756,885	98	21.81	14,835,542	53	7.79	2,024,061	14	71.74	1,719,616,489	65	21.72

ที่มา : กองประมวลบัญชี กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ทรัพย์สินของสหกรณ์ออมทรัพย์

ในรอบ 8 ปี จากปี พ.ศ. 2512 ถึงปี พ.ศ. 2519 (จากตารางที่ 3) สำหรับในค้ำ
ออมทรัพย์สินของสหกรณ์ออมทรัพย์นั้นจะประกอบไปด้วย

1. ทรัพย์สินหมุนเวียน อันได้แก่เงินสดและเงินฝาก ลูกหนี้เงินให้กู้ ลูกหนี้อื่น ๆ ที่คิน
วัสดุคงเหลือ และเงินค้ำรับอื่น ๆ
2. ทรัพย์สินถาวร ได้แก่ ที่คิน สิ่งปลูกสร้าง ยานพาหนะ และอุปกรณ์อื่น ๆ
3. ทรัพย์สินอื่น ๆ ได้แก่ เงินลงทุน รายจ่ายรอการคักบัญชี และอื่น ๆ

ในปี พ.ศ. 2512 นั้นปรากฏว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดมีทรัพย์สินหมุนเวียนรวมกัน
486,119,822.86 บาท มีทรัพย์สินถาวรทั้งสิ้น 7,808,093.80 บาท และมีทรัพย์สินอื่น ๆ รวมกัน
500,937.53 บาท หรือมีทรัพย์สินทั้งหมดรวมกัน 494,428,854.19 บาท และเมื่อสิ้นปี 2519
มีทรัพย์สินหมุนเวียนรวมกันทั้งสิ้น 1,702,756,885.98 บาท โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นในแต่ละปีอยู่
ในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุก ๆ ปี โดยมีอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 21.81 ต่อปี ส่วนในค้ำของ
ทรัพย์สินถาวรนั้น ในปี 2519 มีอยู่ทั้งสิ้น 14,835,542.53 บาท โดยมีการเปลี่ยนแปลงในค้ำของ
อัตราเพิ่มในแต่ละปีที่แตกต่างกันแล้วแต่สหกรณ์ที่ได้ดำเนินการไป โดยจะเห็นได้ว่าในปี 2513 ได้มี
การเปลี่ยนแปลงในทรัพย์สินถาวรโดยลดลงเป็นร้อยละ 30.54 ต่อปี แต่พอต่อมาในปี 2514 ทรัพย์สิน
ถาวรได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 11.72 ต่อปี ต่อมาในปี 2515 ปรากฏว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงกลับลดลง
ในทรัพย์สินถาวรถึงร้อยละ -3.09 ต่อปี และในปี 2516 เป็นต้นไปในทุก ๆ ปีได้มีการเปลี่ยนแปลง
ในทางเพิ่มขึ้นตลอดเวลา โดยเฉพาะในปี 2518 ได้มีการเพิ่มขึ้นในทรัพย์สินถาวรถึงร้อยละ 56.24
ต่อปี ส่วนในค้ำทรัพย์สินอื่น ๆ นั้นก็ไม่มีค้ำแน่นอนในการเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน คือในบางปีเพิ่มขึ้น
อย่างมากมาย เช่นในปี 2517 ได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 158.43 ต่อปี แต่ในปี 2516 และปี 2515
ได้เปลี่ยนแปลงโดยลดลงถึงร้อยละ 68.79 ต่อปี และ 24.25 ต่อปี ตามลำดับ แต่ในค้ำของ
ทรัพย์สินถาวรและทรัพย์สินอื่น ๆ นั้น แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงมากมายอย่างไรก็ยังคงไม่มีผลต่อทรัพย์สิน
ทั้งหมดของสหกรณ์ออมทรัพย์เท่าใด เนื่องจากว่าเป็นสัดส่วนที่ค้ำมากในทรัพย์สินของสหกรณ์ทั้งหมด
สำหรับในปี 2519 อันเป็นปีสุดท้ายที่พิจารณาในที่นี้ ปรากฏว่ามีทรัพย์สินถาวรทั้งสิ้น 14,835,542.53
บาท โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 7.79 ต่อปี และมีทรัพย์สินอื่น ๆ รวมกันทั้งสิ้น 2,024,061.14 บาท

มีอัตราเพิ่มร้อยละ 71.74 ต่อปี สำหรับทรัพย์สินทั้งสิ้นในปี 2519 มีทรัพย์สินทั้งสิ้นของสหกรณ์
ออมทรัพย์ทั้งหมดรวมกัน 1,719,616,489.65 บาท โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 21.72 ต่อปี โดยจะ
เห็นได้ว่าทรัพย์สินทั้งสิ้นของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดรวมกันนั้นมีอัตราการเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มตาม
ทรัพย์สินหมุนเวียนดังกล่าว

หนี้สินและทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมด

ในรอบ 8 ปี จากปี 2512 ถึงปี 2519 (จากตารางที่ 4) สำหรับในค่านหนี้สินและทุน
ของสหกรณ์นั้นจะประกอบไปด้วยรายการต่าง ๆ ดังนี้

1. หนี้สินระยะสั้น ประกอบด้วยเจ้าหนี้เงินกู้ยืมได้แก่เงินกู้ต่าง ๆ ที่สหกรณ์ออมทรัพย์
ได้กู้ยืมมา เจ้าหนี้อื่น ๆ ได้แก่ เจ้าหนี้ที่เกิดจากการซื้อสินทรัพย์ต่าง ๆ เงินรับฝาก เงินค่าง-
จ่ายอื่น ๆ
2. หนี้สินระยะยาว ประกอบด้วยเจ้าหนี้เงินกู้ต่าง ๆ ที่สหกรณ์ได้กู้ยืมมาที่เป็นเงินกู้
อันมีระยะเวลาชำระหนี้มากกว่า 1 ปี
3. หนี้สินอื่น ๆ ได้แก่ เงินสะสม เงินประกัน เงินสำรองบำเหน็จและรายการเบ็ดเตล็ด
ต่าง ๆ รายได้รอการตัดบัญชี
4. ทุนของสหกรณ์ ประกอบด้วยทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์ เงินสำรอง ทุนสะสมต่าง ๆ
รวมทั้งกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์

ในปี 2512 สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดมีหนี้สินระยะสั้นทั้งสิ้น 19,630,745.68 บาท และ
มีหนี้สินระยะยาวรวมกันทั้งสิ้น 1,093,069.24 บาท และทุนออมทรัพย์สหกรณ์รวมกันทั้งสิ้น
473,705,039.27 บาท ส่วนในค่านของหนี้สินอื่น ๆ อันได้แก่เงินสะสม เงินประกัน และเงิน-
สำรองบำเหน็จนั้นยังไม่มีจนกระทั่งในปี 2516 จึงได้เริ่มรายการดังกล่าว แต่เมื่อสิ้นสุในปี 2519
มีหนี้สินระยะสั้นของสหกรณ์ออมทรัพย์รวมกันทั้งหมด 164,294,561.48 บาท โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ
46.84 ต่อปี โดยที่มีอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยในรอบ 8 ปี เป็นร้อยละ 35.93 ต่อปี โดยปี 2515 มี
อัตราเพิ่มค่าที่สุดถึงร้อยละ 14.19 ต่อปี ในค่านหนี้สินระยะยาวนั้นนับว่าเป็นหนี้สินที่มีส่วนน้อยมาก

ตารางที่ 4. แสดงหนี้สินและทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดในรอบ 8 ปี

ปี พ.ศ.	หนี้สินระยะสั้น			หนี้สินระยะยาว			หนี้สินอื่น ๆ			ทุนของสหกรณ์		
	บาท	สต.	อัตราเพิ่มระหว่างปี	บาท	สต.	อัตราเพิ่มระหว่างปี	บาท	สต.	อัตราเพิ่มระหว่างปี	บาท	สต.	อัตราเพิ่มระหว่างปี
2512	19,630,745	68	-	1,093,069	24	-	-	-	-	473,705,039	27	-
2513	25,140,827	08	28.07	2,272,484	15	107.90	-	-	-	560,940,113	76	18.42
2514	33,781,970	01	34.37	5,363,599	13	136.02	-	-	-	660,314,129	52	17.72
2515	38,574,597	96	14.19	5,885,725	07	9.73	-	-	-	777,420,955	50	17.74
2516	54,237,811	48	40.60	6,354,319	56	7.96	271,599	-	-	920,409,589	10	18.39
2517	80,822,239	40	49.01	5,037,051	16	-20.93	1,706,169	55	528.19	1,091,118,529	38	18.55
2518	111,885,651	29	38.43	6,784,526	57	34.69	6,652,335	86	289.90	1,287,476,794	97	18.00
2519	164,294,561	48	46.84	22,542,570	72	232.26	8,217,855	43	23.53	1,524,561,502	02	18.41

ที่มา : กองประมวลบัญชี กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในหนี้สินทั้งหมดของสหกรณ์ออมทรัพย์นอกจากหนี้สินอื่น ๆ โดยในปี 2519 มีหนี้สินระยะยาวทั้งสิ้น 22,542,570.72 บาท โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 232.26 ต่อปี และในปี 2517 เป็นปีเดียวที่มีการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินระยะยาวในอัตราที่ลดลง คือลดลงถึงร้อยละ 20.93 ต่อปี ส่วนหนี้สินอื่น ๆ นั้นในปี 2519 มีอยู่ทั้งสิ้น 8,217,855.43 บาท

ส่วนในค่านของทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดนั้นปรากฏว่าในปี 2512 เป็น 473,705,039.27 บาท และในปี 2519 มีทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดรวมกันเป็นเงิน 1,524,561,502.02 บาท และมีอัตราการเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 18.18 ต่อปี และในปี 2519 มีอัตราเพิ่มร้อยละ 18.41 ต่อปี และโดยปกติแล้วทุก ๆ ปีอัตราการเพิ่มขึ้นของทุนของสหกรณ์ทั้งหมดตั้งแต่ปี 2512 ถึงปี 2519 นั้นอยู่ในระหว่างอัตราเพิ่มในอัตราร้อยละ 17 ถึง 18 ต่อปี

การจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์

จากปี 2515 ถึง ปี 2519 (จากตารางที่ 5) โดยที่สหกรณ์ออมทรัพย์จะจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ได้ทั้งหมด 4 รายการ คือ เงินกู้ฉุกเฉิน เป็นเงินกู้ที่จ่ายเมื่อสมาชิกมีความจำเป็นในการใช้จ่ายเป็นการรีบด่วนโดยไม่อาจคาดการณ์ล่วงหน้าได้ เช่น กรณีเกิดไฟไหม้ อุบัติเหตุ ฯลฯ เงินกู้สามัญ ได้แก่ เงินกู้ทั่ว ๆ ไปที่สมาชิกกู้เงินไปใช้จ่ายตามความจำเป็น เช่น นำไปใช้จ่ายในครอบครัว ใช้จ่ายในการสร้างอาคารที่อยู่ หรือนำไปใช้หนี้เก่า เป็นต้น เงินกู้พิเศษ ได้แก่ เงินกู้ที่สหกรณ์จัดให้เป็นพิเศษแก่สมาชิก เช่น เพื่อนำไปซื้อที่ดินเป็นต้น ส่วนเงินกู้อื่น ๆ นั้นแล้วแต่ความเหมาะสมที่สหกรณ์ออมทรัพย์เห็นสมควรที่สหกรณ์จะให้สมาชิกกู้เป็นกรณีพิเศษ

ในปี 2515 นั้น สหกรณ์ออมทรัพย์ได้จ่ายเงินกู้ในประเภทฉุกเฉินให้แก่สมาชิกสหกรณ์ทั้งหมดรวมกันเป็นเงิน 188,949,696 บาท เงินกู้สามัญเป็นเงินทั้งสิ้น 740,489,339.32 บาท เงินกู้พิเศษยังไม่มีการให้กู้ในปีนั้น ซึ่งในปีนั้นสหกรณ์ได้ให้เงินกู้ทุกประเภทรวมกันเป็นเงิน 957,133,445.32 บาท และในปี 2519 ได้มีการจ่ายเงินกู้ประเภทฉุกเฉินให้แก่สมาชิกสหกรณ์ทั้งหมดรวมกันเป็นเงิน 530,805,689.90 บาท และเป็นอัตราเพิ่มร้อยละ 25.92 ต่อปี โดยการจ่ายเงินกู้ฉุกเฉินนั้นมีอัตราเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 29.66 ต่อปี ส่วนเงินกู้สามัญนั้นปรากฏว่าในปี 2519 ได้จ่ายเงินกู้สามัญให้แก่สมาชิกสหกรณ์ทั้งสิ้นเป็นเงิน 1,526,940,523.00 บาท โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ

ตารางที่ 5. แสดงจำนวนเงินที่สหกรณ์ออมทรัพย์จ่ายให้สมาชิกทั้งหมดจากปี 2517-2519

ปี พ.ศ.	เงินกู้ฉุกเฉิน			เงินกู้สามัญ			เงินกู้พิเศษ			เงินกู้อื่น ๆ			รวมเงินกู้ทั้งสิ้น		
	บาท	สต.	อัตราเพิ่ม ระหว่างปี	บาท	สต.	อัตราเพิ่ม ระหว่างปี	บาท	สต.	อัตราเพิ่ม ระหว่างปี	บาท	สต.	อัตราเพิ่ม ระหว่างปี	บาท	สต.	อัตราเพิ่ม ระหว่างปี
2515	188,949,696	-	-	740,489,339	32	-	27,694,410	-	-	-	-	-	957,133,445	32	-
2516	226,873,863	-	20.07	892,220,912	50	20.49	38,208,720	-	37.97	8,234,503	-	-	1,165,537,998	50	21.78
2517	306,791,889	-	35.23	1,095,182,845	-	22.75	28,341,860	-	-25.82	3,300,260	-	-59.92	1,433,616,854	-	23.00
2518	421,545,179	-	37.40	1,248,285,628	-	13.98	25,829,065	-	- 9.87	3,332,660	-	0.98	1,698,992,532	-	18.51
2519	530,805,689	90	25.92	1,526,940,523	-	22.32	36,452,125	-	41.13	3,608,950	-	8.29	2,097,807,287	90	23.47

ที่มา : กองประมวลบัญชี กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

22.32 คอปี และมีอัตราการเพิ่มขึ้นในการจ่ายเงินกู้สามัญอันเป็นเงินกู้หลักของสหกรณ์ออมทรัพย์ อยู่ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 20.39 คอปี ส่วนเงินกู้พิเศษนั้นในปี 2519 ได้จ่ายเงินกู้พิเศษแก่สมาชิก สหกรณ์เป็นเงิน 36,452,125.00 บาท มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 10.85 คอปี และในปี 2519 มีอัตราเพิ่มร้อยละ 41.13 คอปี นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าเงินกู้พิเศษที่สหกรณ์ให้สมาชิกได้เปลี่ยนแปลงในทางลดลง ในปี 2517 และ 2518 ในอัตราร้อยละ 25.82 คอปี และ 9.87 คอปี ตามลำดับ ในค่านของเงินกู้อื่น ๆ นั้นในปี 2519 ได้จ่ายให้สมาชิกเป็นเงิน 3,608,950.00 บาท แต่เงินจำนวนนี้เป็นเงินกู้ที่น้อยมากของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ใหญ่แก่สมาชิกซึ่งไม่มีบทบาทเท่าใดนัก เมื่อเทียบกับเงินกู้สามัญและเงินกู้ฉุกเฉิน ทั้งนี้ในปี 2519 สหกรณ์ออมทรัพย์ทั้งหมดได้ ใหญ่แก่สมาชิกสหกรณ์ทั้งหมดเป็นเงิน 2,097,807,287.90 บาท โดยมีอัตราเพิ่มร้อยละ 23.47 คอปี และอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยของเงินให้กู้ทุกประเภทรวมกันของสหกรณ์ที่ใหญ่แก่สมาชิก เป็นอัตราร้อยละ 21.69 คอปี.